

REPUBLIKA E KOSOVËS - REPUBLIKA KOSOVO - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
USTAVNI SUD
CONSTITUTIONAL COURT

Priština, 10. oktobra 2023. godine
Ref.br.:AGJ 2289/23

PRESUDA

u

slučaju br. KI90/23

Podnosilac

Shqipdon Fazliu

**Ocena ustavnosti presude ARJ.br. 114/2022, Vrhovnog suda Kosova
od 23. decembra 2022. godine**

USTAVNI SUD REPUBLIKE KOSOVO

u sastavu:

Gresa Caka-Nimani, predsednica
Bajram Ljatifi, zamenik predsednika
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, sudija
Safet Hoxha, sudija
Radomir Laban, sudija
Remzije Istrefi-Peci, sudija
Nexhmi Rexhepi, sudija, i
Enver Peci, sudija

Podnosilac zahteva

1. Zahtev je podneo Shqipdon Fazliu iz Gnjilana (u daljem tekstu: podnosilac zahteva). Podnosioca zahteva zastupa, Flakron Sulejmani, advokat iz Prištine.

Osporena odluka

2. Podnosilac zahteva osporava ustavnost presude Vrhovnog suda [ARJ.br. 114/2022], od 23. decembra 2022. godine, (u daljem tekstu: Vrhovni Sud), u vezi sa rešenjem Apelacionog suda [AA.br. 650/2022] od 01. septembra 2022. godine (u daljem tekstu: Apelacioni Sud) i rešenjem Osnovnog suda u Prištini-Odeljenja za upravne poslove [A.br 1875/2022] od 02. avgusta 2022. godine (U daljem tekstu: Osnovni Sud).
3. Osporena presuda [ARJ.br. 114/2022], Vrhovnog suda uručena je podnosiocu zahteva 10. januara 2023. godine.

Predmetna stvar

4. Predmetna stvar je ocena ustavnosti osporene presude Vrhovnog suda, kojom se navodno, podnosiocu zahteva povređuju prava i slobode garantovana članom 24. [Jednakost pred zakonom], članom 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], članom 32. [Pravo na pravno sredstvo], članom 45. [Pravo na izbor i učešće] i članom 54. [Sudska zaštita prava], Ustava Republike Kosovo (u daljem tekstu: Ustav), u vezi sa članom 6.1 (Pravo na pravično suđenje) i članom 13. (Pravo na delotvorni pravni lek) EKLJP-a Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP), kao i članom 10. (bez naslova) Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima.

Pravni osnov

5. Zahtev je zasnovan na stavovima 1 i 5 člana [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava, članovima 22. (Procesuiranje podnesaka) i 47. (Individualni zahtevi) Zakona br. 03/L-121 o Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Zakon) i pravilu 25 (Podnošenje podnesaka i odgovora) Poslovnika o radu Ustavnog suda Republike Kosovo (u daljem tekstu: Poslovnik).
6. Dana 7. jula 2023. godine, Poslovnik o radu Ustavnog suda Republike Kosovo br. 01/2023, objavljen je u Službenom listu Republike Kosovo i stupio je na snagu petnaest (15) dana od dana objavljivanja. Shodno tome, prilikom razmatranja zahteva, Ustavni sud se poziva na odredbe navedenog Poslovnika, kojim je ukinut Poslovnik o Radu Ustavnog suda br. 01/2018. S tim u vezi, u skladu sa pravilom 78 (Prelazne odredbe) Poslovnika o radu br. 01/2023, izuzetno će se i dalje primenjivati pojedine odredbe Poslovnika o radu br. 01/2018 u slučajevima koji su u Sud registrovani pre ukidanja istog, samo ako i u meri u kojoj su povoljniji za stranke.

Postupak pred Ustavnim sudom

7. Dana 28. aprila 2023. godine, zastupnik podnosioca zahteva je podneo zahtev Ustavnom sudu Republike Kosovo (u daljem tekstu: Sud).
8. Dana 3. maja 2023. godine, predsednica Suda je odlukom [br. GJR.KI90/23] imenovala sudiju Nexhmi Rexhepi za sudiju izvestioca, dok je odlukom [br. KSH.KI90/23], imenovala Veće za razmatranje sastavljeno od sudija: Selvete Gërzhaliu-Krasniqi, predsedavajuća i Safeta Hoxhu, i Remzije Istrefi Peci za članove.
9. Dana 4. maja 2023. godine, Sud je primio dopis od Predsednice Republike Kosovo, kojim se traži obaveštenje od Suda o „*nekom eventualnom ustavnom zahtevu*“ u vezi sa „*postupkom sprovedenim u Tužilačkom savetu Kosova za izbor kandidata za Glavnog državnog tužioca*“ i kojim se, između ostalog, naglašava da „*budući da je odbijajuća presuda Vrhovnog suda objavljena 27. decembra 2022. godine, to znači jedan datum od koga je počeo da teče rok od 4 meseca. Međutim, Kancelarija*

Predsednice Republike Kosovo ne može imati informaciju o vremenu kada je gore navedena presuda dostavljena stranci, dakle kada može da istekne rok od 4 meseca na osnovu datuma prijema presude od stranke“ i „stoga, pošto su ovi rokovi vezani i za postupanja Predsednice u procesu imenovanja glavnog državnog tužioca, s poštovanjem zahtevamo od Ustavnog suda da nas obavesti da li je primio neki individualni ustavni zahtev od kandidata koji su podvrgnuti procesu selektiranja kandidata za glavnog državnog tužioca, sprovedenog od strane TSK-a, nakon isteka ustavnih i zakonskih rokova i nakon poslednjeg dopisa obaveštenja Ustavnog suda, od 14.04.2023“. Dana 12. maja 2023. godine, Sud je odgovorio Predsednici Republike ističući da (i) „Ustavni sud Republike Kosovo, na osnovu relevantnih odredbi Zakona o Ustavnom sudu i svog Poslovnika o radu, obaveštava relevantne strane, uključujući i zainteresovane strane o predmetima koji se registruju u njegovom Sekretarijatu“; i (ii) „kako u vezi sa dopisom koji se uputili Sudu 7. aprila 2023. godine, tako i u vezi sa Vašim dopisom od 4. maja 2023. godine, u kojem tražite da budete obavешteni o tome „da li je primljen bilo kakav individualni zahtev od kandidata koji su podvrgnuti procesu izbora kandidata za glavnog državnog tužioca“, Sud u duhu institucionalne komunikacije, obaveštava Vas da je, dana 28. aprila 2023. godine, registrovao zahtev KI90/23, sa podnosiocem g. Shqipdon Fazliu. Gore navedeni zahtev predstavlja individualni zahtev, kojim se osporava presuda [ARJ. br. 114/2022] od 23. decembra 2022. godine Vrhovnog suda Republike Kosovo“.

10. Dva pomenuta dopisa su povezana sa prvim dopisom Predsednice Republike od 7. aprila 2023. godine upućenim Sudu kojim je zatražila obaveštenje o tome da li je Sud „primio bilo kakav individualni ustavni zahtev od kandidata koji su podvrgnuti procesu izbora kandidata za glavnog državnog tužioca“, pojašnjavajući, između ostalog, da ovaj zahtev upućuje kako bi se „osigurala da svaka radnja koju preduzmem kao Predsednica Republike Kosovo, u vezi sa procesom i postupkom imenovanja Glavnog državnog tužioca, ne utiče na eventualne postupke koji su u toku sprovođenja ili potencijalno mogu biti sprovedeni pred Ustavnim sudom“. Ustavni sud je na ovaj dopis odgovorio 14. aprila 2023. godine, ističući da pred Sudom nema zahteva od pojedinaca koji osporavaju sudske postupke koji su vođeni pred redovnim sudovima u vezi sa navedenim procesom.
11. Dana 8. maja 2023. godine, Sud je obavestio zastupnika podnosioca zahteva o registraciji. Istog dana kopiju zahteva je poslao i Osnovnom sudu, i ujedno je od Osnovog suda tražio da mu dostavi dokaz kada je osporena presuda uručena podnosiocu zahteva.
12. Dana 11. maja 2023. godine, Osnovni sud je poslao dokaz, odnosno povratnicu, kojom se potvrđuje da je osporena presuda uručena podnosiocu zahteva 10. januara 2023. godine.
13. Dana 28. septembra 2023. godine, Veće za razmatranje je razmotrilo izveštaj sudije izvestioca i jednoglasno iznelo preporuku Sudu o prihvatljivosti zahteva. Istog dana, Sud je jednoglasno odlučio: (i) da proglasi zahtev prihvatljivim; i (ii) da utvrdi da presuda [ARJ. br. 114/2022] od 23. decembra 2022. godine Vrhovnog suda u vezi sa rešenjem [AA. br. 650/2022] od 1. septembra 2022. godine Apelacionog suda i rešenjem [A.br.1875/22] od 2. avgusta 2022. godine Osnovnog suda, nisu u suprotnosti sa stavom 1 člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo u vezi sa stavom 1 člana 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Pregled činjenica

14. Sud na samom početku pregleda činjenica podnetog zahteva smatra, da postoji potreba da se razjasni činjenično stanje u vezi sa postupcima i procedurama koje je podnosilac zahteva pokretao i vodio sve do momenta podnošenja ovog zahteva sudu. U prilog tome, Sud podseća da je podnosilac zahteva bio jedan od kandidata na konkursu, odnosno u postupku izbora za poziciju glavnog državnog tužioca koji je bio raspisan od strane Tužilačkog saveta Kosova (u daljem tekstu:TSK), dana 14. januara 2022. godine. U ovom kontekstu, Sud će u nastavku ukratko predstaviti (i) proceduru koju je TSK sproveo u vezi sa predlogom kandidata za glavnog tužioca prema spisima podnetih Sudu; (ii) zahtev za ocenu ustavnosti u vezi sa ovim procesom koji je podnosilac podneo pred Ustavnim sudom, registrovan u Sudu kao KI57/22 i KI79/22; i (iii) tužbeni zahtev u vezi sa ovim procesom koje je tužilac podneo pred redovnim sudovima i konačne konstatacije koje se osporavaju pred Sudom kroz ovaj slučaj.
 - (i) *postupak sproveden od strane TSK-a u vezi sa predlogom za odabir kandidata za Glavnog državnog tužioca*
15. Dana 14. januara 2022. godine, TSK je raspisao konkurs za imenovanje glavnog državnog tužioca na osnovu pravilnika br. 06/2019 o imenovanju glavnog državnog tužioca i glavnih tužilaca u tužilaštvima Republike Kosovo (u daljem tekstu: Pravilnik o imenovanju glavnog tužioca). Dana 18. marta 2022. godine, kandidati za glavnog državnog tužioca, uključujući i podnosioca zahteva, su bili u postupku intervjuja od strane Veća za ocenjivanje TSK-a. Intervju sa kandidatima je emitovan preko Radio Televizije Kosova.
16. Dana 22. marta 2022. godine, predsednik Veća za ocenjivanje je putem „Završnog obaveštenja [br. 419/2022]“, (i) obavestio podnosioca zahteva da je bio na drugom mestu u konkurenciji sa drugim kandidatima i da kao rezultat toga nije prosleđen u TSK kao konačni kandidat za glasanje u TSK-u; (ii) dostavio je konačnu ocenu svih članova anonimnog panela za evaluaciju i pojedinačni anonimni rezultat koji je dao svaki član Veća za ocenjivanje, zajedno sa obrazloženjem za svaku kategoriju procene; i (iii) uputio ga je o pravu žalbe u vezi sa procenama i ocenama Veća za ocenjivanje u Komisiji za ponovno razmatranje TSK-a.
17. Podnosilac zahteva je 23. marta 2022. godine podneo zahtev Sekretarijatu TSK-a tražeći pristup dosijeima drugih kandidata i njihovu procenu i bodovanje, naglašavajući da je u suprotnom „nemoguće da delotvorno iskoristi pravno sredstvo“. Podnosilac zahteva je istog dana dobio obaveštenje od TSK-a da je na osnovu člana 15 (Obaveštenje kandidata) Pravilnika o imenovanju glavnog tužioca odbijen zahtev za pristup dosijeima i ocenama drugih kandidata.
18. Dana 28. marta 2022. godine, podnosilac zahteva je uložio prigovor Komisiji za ponovno razmatranje u okviru TSK, tvrdeći (i) nesprovođenje odredaba Zakona o TSK-u; (ii) nesprovođenje odredaba Pravilnika o imenovanju glavnog tužioca; i (iii) netačnog bodovanja. U suštini i između ostalog, podnosilac zahteva je tvrdio da je (i) Pravilnik o imenovanju glavnog tužioca u suprotnosti sa Ustavom i Zakonom o TSK-u; (ii) kroz predlog samo jednog kandidata za procenu u TSK, istom je onemogućeno da bira između alternativa, u suprotnosti sa Zakonom o TSK-u, Presudom Suda u slučaju KI34/17 sa podnositeljkom zahteva *Valdete Daka*, u vezi sa ocenom ustavnosti Odluke Sudskog saveta Kosova, KJK br. 50/2017, od 6. marta 2017. godine (u daljem tekstu: Presuda Suda u slučaju KI34/17) i sa relevantnim mišljenjima Venecijanske komisije, uključujući CDL-AD(2015)039, CDL-AD(2005)039, CDL-PI(2015)001; (iii) odbijanje davanja pristupa dosijeima i rezultatima svih drugih kandidata sprečilo je delotvorno korišćenje pravnog leka kršenjem Ustava i Zakona o TSK-u; i (iv) bodovanje četiri (4)

člana Veća za ocenjivanje TSK-a je bilo netačno, jer nisu opravdali oduzimanje bodova od maksimalno dozvoljenih poena u odnosu na kriterijume na osnovu kojih se vrši ocenjivanje prema Pravilniku o imenovanju glavnog tužioca ili relevantno obrazloženje nije bilo pravilno i osnovano.

19. Komisija za ponovno razmatranje TSK je 1. aprila 2022. godine razmotrila prigovor podnosioca zahteva, dok je 4. aprila 2022. godine dostavila odgovarajući izveštaj TSK-u. Komisija za ponovno razmatranje je, (i) odbacila kao neosnovane tvrdnje podnosioca zahteva u vezi sa nesprovođenjem Zakona o TSK-u i Pravilnika o imenovanju glavnog tužioca; ali je i (ii) preporučila da se delimično uvažavaju primedbe podnosioca zahteva, samo u vezi sa tvrdnjom o netačnom bodovanju, uz predlog da članovi Veća za ocenjivanje još jednom preispitaju proces u pogledu opravdanosti relevantnog bodovanja. U ovom kontekstu, povodom prigovora podnosioca zahteva, u vezi ocenjivanja članova Veća za ocenjivanje sa šiframa 159 FTC, 214 LOD, 142 OID i 430 VIK vezano za kriterijume definisane članom 13. (Kriterijumi za bodovanje) Pravilnika o Imenovanju glavnog tužioca, odnosno (i) "*integritet kandidata*"; (ii) "*tehničko znanje i iskustvo*", (iii) "*lidrske i menadžerske veštine*"; i (iv) "*koncept dokument i prezentacija*", odnosno Komisija za ponovno razmatranje TSK-a je predložila da se odobri prigovor, ocenjujući da relevantni članovi Veća za ocenjivanje nisu opravdali oduzimanje odgovarajućih poena u odnosu na maksimalni broj poena koji je određen za ocenjivanje svakog kriterijuma. Ostatak prigovora, u vezi sa netačnim bodovanjem, je odbijen jer je Komisija za razmatranje utvrdila da je bodovanje u skladu sa obrazloženjem članova Veća za ocenjivanje TSK-a.
20. Dana 6. aprila 2022. godine, TSK je održao sastanak, na kome je, (i) razmotrio Izveštaj Komisije za ponovno razmatranje; i (ii) urađeno je glasanje o predlogu kandidata za funkciju glavnog državnog tužioca.
21. U vezi sa ispitivanjem izveštaja Komisije za ponovno razmatranje, TSK je odlukom [KPK.nr-470/2022] odbio isti, obrazlažući, između ostalog, da (i) ocene i obrazloženja članova Veća za ocenjivanje su u skladu sa Uputstvom za članove 13 (Kriterijumi za bodovanje) i 14 (Proces bodovanja) Pravilnika o imenovanju glavnog tužioca; (ii) članovi Veća za ocenjivanje su delovali u skladu sa članom 14 (Proces bodovanja) Pravilnika o imenovanju glavnog tužioca; (iii) rezime obrazloženja za evaluaciju relevantnih kriterijuma od strane članova Veća za evaluaciju, odgovara bodovanju, prezentaciji kandidata tokom intervjua i dosijeu za evaluaciju; i (iv) čak i kada bi se ispunila relevantna obrazloženja, to ipak ne bi rezultiralo promenom bodovanja i, shodno tome, ne bi uticalo na konačni rezultat, odnosno rangiranje kandidata za imenovanje za glavnog državnog tužioca.
22. Što se tiče glasanja o kandidatu za Glavnog državnog tužioca koji je predložilo Veće za ocenjivanje, TSK je odlukom [KPK.br-475/2022] odlučio da (i) g. Blerim Isufaj, odnosno prvorangirani kandidat po postupku ocenjivanja, bude nominovan za glavnog državnog tužioca; (ii) da se g. Blerim Isufaj, predloži predsednici za imenovanje za glavnog državnog tužioca; (iii) "*predlog za imenovanje mora biti obrazložen u pisanoj formi, uključujući ceo proces imenovanja kandidata predloženog za imenovanje za glavnog državnog tužioca*"; (iv) obavezao je Sekretarijat TSK-a da objavi ovu odluku na internet stranici; i (v) naglasio da odluka stupa na snagu na dan usvajanja od strane TSK-a.
23. Istog dana, odnosno 6. aprila 2022. godine, odluka [br. 474/2022] TSK o odbijanju Izveštaja Komisije za reviziju je dostavljena i podnosiocu zahteva.

(ii) prvi zahtev podnet pred Ustavnim sudom, registrovan kao KI57/22 i KI79/22

24. Podnosilac zahteva se 28. aprila 2022. godine obratio Ustavnom sudu, osporavajući ustavnost (i) Odluke [KPK/br.474/2022] o odbijanju Izveštaja Komisije na ponovno razmatranje; i (ii) Odluke [KPK/br.475/2022] za predlog kandidata za glavnog državnog tužioca, obe ove odluke TSK-a od 6. aprila 2022. godine. Sud je registrovao zahtev podnosioca sa znakom KI57/22.
25. Dana 13. maja 2022. godine, Sud je obavestio podnosioca zahteva, u svojstvu podnosioca zahteva u predmetu KI57/22, o registraciji ovog zahteva i zamolio ga, između ostalog, da obavesti Sud da li je pokrenuo bilo kakav postupak pred redovnim sudovima u vezi sa osporenim aktima TSK-a. U odgovoru dostavljenom 20. maja 2022. godine, podnosilac zahteva je pojasnio da nije pokrenuo nikakav postupak pred redovnim sudovima u vezi sa osporenim aktima TSK-a.
26. Dana 4. jula 2022. godine, Sud je nakon razmatranja zajedničkih zahteva u predmetu KI57/22 i KI79/22 odlučio da je zahtev podnosioca neprihvatljiv za preispitivanje merituma iz proceduralnih razloga, odnosno zbog toga što zahtev koji je podnet ne ispunjava kriterijum iscrpljenosti pravnih lekova iz stava 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava.
27. Istog dana, odnosno 4. jula 2023. godine na sajtu Suda je objavljeno saopštenje u vezi sa donošenjem odluke Suda u ovom predmetu. U saopštenju je, između ostalog, navedeno da je „*Sud odlučio da relevantne zahteve proglasi neprihvatljivim iz proceduralnih razloga, jer podnosioci zahteva nisu iscrpili pravna sredstva definisana stavom 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava Republike Kosovo. Republike Kosovo*“, i ukratko je izneo obrazloženje ovog dela izreke rešenja o neprihvatljivosti u spojenim predmetima KI57/22 i KI79/22.
28. Dana 26. jula 2022. godine, rešenje o neprihvatljivosti u spojenim predmetima KI57/22 i KI79/22 je dostavljena odgovarajućim podnosiocima zahteva, i takođe je i objavljena u Službenom listu i na internet stranici Suda.

(iii) postupci sprovedeni pred redovnim sudovima

29. Dana 28. jula 2022. godine podnosilac zahteva je podneo pred Osnovnim sudom tužbu za pokretanje upravnog spora sa predlogom za određivanje privremene mere obezbeđenja tužbenog zahteva, odnosno zahtev za odlaganje izvršenja osporenih akata TSK-a. Tačnije, podnosilac zahteva je tražio poništavanje ili proglašenje nevažećim (i) Odluke TSK-a [KPK.br.475/2022] od 6. aprila 2022. godine, kojom je, između ostalog, predsednici predložen drugi kandidat za imenovanje za glavnog državnog tužioca; i (ii) Rešenje TSK-a [KPK.br.474/2022] od 6. aprila 2022. godine, kojim je odbijen izveštaj Komisije za ponovno razmatranje. Istovremeno, putem zahteva za privremenu meru, zatražio je odlaganje izvršenja dva navedena akta TSK-a. Podnosilac zahteva je svoj zahtev zasnovao na stavu 2 člana 28 (bez naslova) i člana 63 (Ostale odredbe postupaka) Zakona br. 03/L-202 o upravnim sporovima (u daljem tekstu: ZUS), kao i na članovima 129 (bez naslova) i 130 (bez naslova) Zakona br. 03/L-006 o Parničnom Postupku (u daljem tekstu: ZPP).
30. Podnosilac predstavke je gorepomenutom tužbom podnetom Osnovnom sudu izneo tvrdnje koje se odnose na (i) blagovremenost dotične tužbe; i (ii) zakonitost i ustavnost osporenih akata TSK-a.
31. U pogledu blagovremenosti tužbenog zahteva koji je bio podnet Osnovnom sudu, podnosilac zahteva se poziva na (i) stav 2 člana 28 i član 63 ZUS-a; i (ii) na članove 129 i 130 ZPP-a. Tačnije i suštinski, podnosilac traži od Osnovnog suda da (i) njegovu tužbu tretira kao blagovremenu u kontekstu stava 2. člana 28. ZUS-a, sa tvrdnjom da

zahtev za ocenu ustavnosti osporenih akata TSK-a koji jr podnet Ustavnom sudu 28. aprila 2022. godine bio rezultat „*neznanja ili otvorene greške*“ i kao rezultat toga, tužba Osnovnom sudu treba da se smatra da je „*blagovremeno podneta*“; i (ii) da dozvoli povratak u prethodno stanje u kontekstu stava 1 člana 129 ZPP-a. U prilog svojim tvrdnjama u ovom kontekstu, podnosilac zahteva je, između ostalog, naglasio da „*ovaj zahtev nije podnet Osnovnom sudu u Prištini, već drugom organu kao što je Ustavni sud Kosova, ne znajući da će ovaj sud da u ovom slučaju postupi drugačije od ranijih slučajeva kada je stvorio presedan u slučaju bivšeg glavnog državnog tužioca i meritorno rešio slučaj. Kasnije je takvu praksu konsolidovao prihvatanjem i odlučivanjem na isti način u dva druga slučaja. Tužilac nije znao da ovi predmeti neće služiti kao presedan od Ustavnog suda za zahteve stranaka kao standard koji je sam ovaj sud stvorio, te je iz tog razloga, iz neznanja, zahtev podnet drugom nadležnom organu. kao što je Ustavni sud i nije bio podnet Osnovnom sudu u Prištini*“.

32. Sa druge strane, u pogledu zakonitosti i ustavnosti osporenih akata, podnosilac zahteva je izneo tvrdnje koje se odnose na (i) zakonitost i ustavnost Pravilnika o imenovanju glavnog tužioca TSK-a; i (ii) metod bodovanja od strane članova Veća za ocenjivanje TSK-a.
33. U vezi sa Pravilnikom o imenovanju glavnog tužioca, podnosilac zahteva je tvrdio da je isti u suprotnosti sa Ustavom i Zakonom o TSK-u, između ostalog, zato što (i) ne definiše pravni lek preko kojeg Odluka TSK-a može biti osporena za predlog kandidata za poziciju glavnog državnog tužioca, u suprotnosti sa članovima 32 i 54 Ustava u vezi sa članom 13 EKLJP; (ii) u svom članu 17 (Proces glasanja), Pravilnik utvrđuje da ako je razlika u bodovanju između prvog i drugog kandidata prema predlogu Veća za ocenjivanje veća od 3%, onda će samo kandidat koji je na prvom mestu biti podvrgnut procesu glasanja od strane TSK-a i da je ova odredba, uzimajući u obzir da sprečava TSK da bira između najmanje dve alternative, suprotna Ustavu, Zakonu o TSK, Sudskoj presudi u predmetu KI34/17 i relevantnim mišljenjima Venecijanske komisije, uključujući CDL-AD(2015)039, CDL-AD(2005)039, CDL—PI(2015)001; (iii) u svom članu 11 (Veće za ocenjivanje i postupak intervjua), Pravilnik definiše sastav Veća za ocenjivanje od pet (5) članova TSK-a izabраних žrebom i prema tvrdnjama podnosioca zahteva u tužbi, takvo rešenje je u suprotnosti sa Zakonom o TSK, jer omogućava manjini u TSK-u da većini predloži kandidata za glavnog tužioca i da članovi TSK-a imaju samo mogućnost da glasaju za ili da se suprotstave kandidatu kojeg predloži Veće za ocenjivanje; (iv) u svom članu 16 (Protivljenje kandidata procesu bodovanja), Pravilnik predviđa da TSK, u punom sastavu, glasa za predlog Komisije za ponovno razmatranje, dok učešće članova TSK-a koji su bili deo Veća za ocenjivanje na ovom glasanju, protivno je Ustavu i Zakonu o TSK, između ostalog i zato što predstavlja „*sukob interesa*“; i (v) u svom članu 15 (Obaveštenje o kandidatima), Pravilnik utvrđuje da će obaveštenje za kandidata za glavnog tužioca sadržati konačnu ocenu svih članova anonimne Veća za ocenjivanje i individualnu anonimnu ocenu koju daje svaki član Veća za ocenjivanje, uz obrazloženje za svaku kategoriju bodovanja i prema podnosiocu zahteva, ovakvo određivanje je u suprotnosti sa „*ustavnim duhom, otvorenim, pravičnim, korektnim, transparentnim i meritornim procesom*“, jer u nedostatku pristupa dosijeima drugih kandidata, odnosno njihove procenama i bodovima, kandidat koji nije zadovoljan ocenom nije u mogućnosti da iskoristi pravni lek.
34. U vezi sa metodom bodovanja članova Veća za ocenjivanje TSK-a, podnosilac zahteva je prvobitno naglasio da činjenica da nije imao pristup ocenama i bodovanju drugih kandidata od strane veća za ocenjivanje onemogućava da se prigovori efektivno njegovom bodovanju jer nije mogao da utvrdi da li „*postoji razlika u proceni i ako postoji, gde se ta razlika zasniva*“. Štaviše, tačnije, podnosilac zahteva je osporio tačke

članova Veća za ocenjivanje, označene šiframa 159 FTC, 214 LOD i 430 VIK. U vezi sa prvim, podnosilac zahteva je, između ostalog, naglasio da je u pogledu ocene (i) kriterijuma koncept dokumenta ovaj član ocenio sa 26 od 30 mogućih poena, ali nije opravdao odgovarajući odbitak bodova; (ii) kriterijuma integriteta ga je ocenio sa 18 od 20 mogućih poena, ali nije opravdao odgovarajući odbitak bodova; i (iii) u kriterijumu leaderskih i menadžerskih veština, ovaj član Komisije za evaluaciju ga je ocenio sa 25 od 30 mogućih poena, ali se podnosilac zahteva ne slaže sa relevantnim obrazloženjem u vezi sa njegovim menadžerskim iskustvom. U vezi sa drugim članom Komisije za evaluaciju, podnosilac je, između ostalog, naglasio da je u pogledu ocene (i) kriterijuma koncept dokumenta ovaj član ga je ocenio sa 27 od 30 mogućih poena, ali nije opravdao odgovarajući odbitak bodova; (ii) kriterijum tehničkog znanja i iskustva, ovaj član ga je ocenio sa 18 od 20 mogućih poena, ali nije opravdao odgovarajući odbitak bodova; i (iii) kriterijuma leaderskih i menadžerskih veština, ocenio ga je sa 25 od 30 mogućih poena, ali se podnosilac zahteva ne slaže sa relevantnim obrazloženjem u vezi sa njegovim menadžerskim iskustvom. Sa druge strane, u pogledu trećeg, podnosilac zahteva je, između ostalog, naglasio da je u pogledu ocene (i) kriterijuma koncept dokumenta ovaj član ga je ocenio sa 27 od 30 mogućih tačaka, ali se podnosilac zahteva ne slaže sa obrazloženjem datim u vezi sa odgovarajućim oduzimanjem bodova; (ii) kriterijuma tehničkog znanja i iskustva, ovaj član ga je ocenio sa 18 od 20 mogućih poena, ali se podnosilac ne slaže sa datim obrazloženjem u vezi sa odgovarajućim oduzimanjem bodova; (iii) kriterijuma integriteta ocenio ga je sa 18 od 20 mogućih poena, zasnivajući ovu ocenu na izricanju sudske primedbe Opštinskog suda u Suvoj Reci, ova mera koja je, prema podnosiocu zahteva, ukinuta i da je na osnovu stava 4. člana 98. (Sadržaj i otkrivanje podataka iz krivičnog spisa) Zakonika br. 06/L-074 Krivičnog zakonika Republike Kosovo, TSK se ne može pozvati na takve podatke jer je predmetna kazna izbrisana; i (iv) kriterijum leaderskih i menadžerskih veština, ovaj član ga je ocenio sa 26 od 30 mogućih poena, ali se podnosilac zahtevane slaže sa relevantnim obrazloženjem u vezi sa njegovim menadžerskim iskustvom.

35. Podnosilac zahteva je u ovoj tužbi takođe pokrenuo i tri dodatna zahteva. Prvo, da mu odluka TSK-a na predlog glavnog tužioca nije dostavljena, te da kao rezultat toga „*nije mogao da pokrene zakonske postupke za pobijanje odluke pred sudom*”. Drugo, da je Rešenje TSK-a [KPK.br.474/2022] od 6. aprila 2022. godine, o odbijanju predloga Komisije za ponovno razmatranje, doneto „*kršenjem Zakona o upravnom postupku br.05/ L-031, odnosno članova 47, 48 i član 52, st. 1 tačka 1.3, 1.4, 1.5, 1.6 i 1.7 ovog zakona*“, jer isti (i) ne definiše pravni savet suprotno članu 125 (Žalba) Zakona br. 05/L-031 o opštem upravnom postupku (u daljem tekstu: ZUP) i član 32. Ustava; i (ii) ne sadrži dovoljno obrazloženja, odnosno relevantno obrazloženje je "*očigledno nedovoljno, nejasno, kontradiktorno ili nerazumljivo*" suprotno stavu 48 (Obrazloženje pismenog administrativnog akta) ZUS-a. Sa druge strane, treće, da je saopštenje TSK-a od 25. marta 2022. godine u suprotnosti sa članom 1.1 Pravilnika TSK-a, odnosno obavezom ove potonje, za objektivan, transparentan, nediskriminatoran i sveobuhvatan proces zasnovan na meritokratiji u pogledu sa postupkom predloga za imenovanje glavnog državnog tužioca.
36. Osnovni sud je 2. avgusta 2022. godine doneo rešenje [A. br. 1875/22], kojim je odbio tužbu i predlog podnosioca zahteva za odlaganje izvršenja i za poništenje dva osporena akta TSK-a kao podnetu van roka. U obrazloženju svoje odluke, Osnovni sud se razmotrio (i) pitanje neblagovremenosti podnošenja predloga za pokretanje upravnog spora prema članu 27. ZUS-a; (ii) primenljivost člana 28 ZUP-a; i (iii) primenljivost članova 129. i 130. ZPP-a, u vezi sa mogućnošću vraćanja u prethodno stanje.
37. Što se tiče prvog pitanja, odnosno pravne neblagovremenosti za podnošenje predloga za pokretanje upravnog spora, Osnovni sud je, u suštini, istakao da se (i) na osnovu

člana 27. ZUP-a tužba podnosi u roku od trideset (30) dana, od dana dostavljanja konačnog upravnog akta, a u slučaju da upravni akt nije dostavljen, stranka može podneti tužbu u roku od šezdeset (60) dana od dana dostavljanja upravnog akta; (ii) relevantna strana je primila osporene akte dana 6. aprila 2022. godine, te je shodno tome, rok za podnošenje relevantne tužbe bio 6. maj 2022. godine; i (iii) predmetna tužba je podneta 28. jula 2022. godine, „odnosno 3 meseca i 22 dana, nakon primanja navedenih akata, odnosno 2 meseca i 22 dana nakon isteka zakonskog roka“.

38. Tačnije, Osnovni sud je, između ostalog, obrazložio sledeće:

„Postupajući prema predlogu tužilačke strane [...] sud je tokom prethodnog razmatranja tužbe, predloga i ostalih spisa predmeta, vrednovanja njihove pravilnosti, kao i blagovremenosti tužbe i predloga tužioca-predlagača, u skladu sa odredbama Zakona o upravnim sporovima (ZUS), člana 26. Postupak po tužbi” Iz člana 27. Stav 1, gde se određuje da: “Tužba se podnesi u roku od trideset (30) dana od dana uručivanja konačnog upravnog akta stranci. A stavom 2, ovog člana, određuje se da: “Ovaj rok primenjuje se i za ovlašćeni organ za podnošenje tužbe, ako mu je uručen upravni akt. Ako mu upravni akt nije uručen, onda može podneti tužbu u roku od šezdeset (60) dana od dana dostavljanja upravnog akta, stranci u čiju je korist donet akt”.

Sud je Utvrdio je da je tužilačka stranka-predlagač, osporene odluke TSK-a i to od 06.04.2022. godine o predlogu g. B. I., za položaj Glavnog državnog tužioca i odluke o odbijanju Izveštaja Komisije za preispitivanje TSK-a, br. 474/2022 od 6. Aprila 2022. godine, prihvatio, odnosno, isti je bio obavešten istog dana kada su donete, dakle 6. aprila 2022. godine.

Iz ove konstatacije i odnoseći se odredbama Zakona o upravnim sporovima (ZUS), gore navedenom članu 27. stav 1, proizilazi da je tužilačka stranka, poslednji rok da se obrati ovom sudu tužbom i ostalim svojim zahtevima, imala do 6. maja 2022. godine.

Tužitelj je pri ovom sudu uložio tužbu za pokretanje Upravnog spora i Predlog za odlaganje izvršenja gore navedenih akata, 28. jula 2022. godine, odnosno 3 meseci i 22 dana nakon prijema pomenutih akata, ili 2 meseci i 22 dana nakon isteka zakonskog roka određen članom 27.1. ZUS-a za podnošenje žalbe.“

39. Što se tiče drugog pitanja, odnosno tvrdnje podnosioca zahteva da se predmetna tužba „treba smatrati da je podneta blagovremeno“, jer je njeno podnošenje drugom nenadležnom organu, odnosno Ustavnom sudu, „bila posledica neznanja ili otvorene greške“, u kontekstu člana 28. ZUS-a, Osnovni sud je, u suštini, naglasio (i) razliku u predmetu pitanja; i (ii) činjenicu da tužbeni zahtev podnet, prema navodu, nenadležnom organu, odnosno Ustavnom sudu, isti nije uputio Osnovnom sudu i štaviše, Ustavni sud je odlučio u vezi sa zahtevom podnosioca zahteva. Tačnije i u kontekstu prvog, Osnovni sud je, između ostalog, naglasio da je predmetno pitanje u Ustavnom sudu ocena ustavnosti akata TSK-a, dok je predmet ocene u Osnovnom sudu odlaganje izvršenja i poništavanje osporenih akata TSK-a, dok je u kontekstu drugog, između ostalog, naglasio da bi se zahtev iz stava 2. člana 28. ZUS-a smatrao blagovremenim, relevantni tužbeni zahtev mora da bude dostavljen „nenadležnom organu“ u roku koji je propisan u članu 27. ZUS-a i da je „nenadležni organ“ trebalo da uputi predmetnu tužbu Osnovnom sudu.

40. Tačnije, Osnovni sud je, između ostalog, obrazložio sledeće:

“Uprkos datoj konstataciji, iz ostalih spisova ovog upravnog predmeta, odnosno iz rešenja ref. Br. RK 2027/22 od 25. jula 2022. godine Ustavnog suda o neprihvatljivosti, sud je utvrdio da predmet stvari pri Ustavnom sudu je bio ocena ustavnosti odluka TSK-a od 6. aprila 2022. godine, a ovde tuženi, sa predlogom i tužbom dostavljenom 28.07.2022. godine pri Upravnom odeljenju ovog suda, zahteva da se u početku odlaže izvršenje i na kraju postupka, da sud donosi odluku da poništi pomenute odluke tuženog, da se u potpunosti poništi proces intervjuisanja kao protivustavan i protivzakonit i da se ponovo vraća TSK-u od početka proces imenovanja Glavnog državnog tužioca.

Član 28. ZUS-a, određuje da: „Ako tužba nije predata sudu, nego drugom neovlašćenom organu, zatim stiže u sud nakon isteka roka za podnošenje tužbe, smatraće se da je blagovremeno podnesena, ako se njeno podnošenje tom organu može prepisati neznanju ili očiglednoj omaški podnosioca“.

Zasnivajući se u gore navedenu odredbu, i u slučaju da Ustavna institucija kojoj je tužilac uputio gore navedeni zahtev, isti bi poslao u nadležnost za procesiranje ovom sudu, smatralo bi se kao blagovremeni zahtev, ako se stranka obratila instituciji u roku određen članom 27. stav 1, ZUS-a, iako bi ovom sudu pristiglo nakon zakonskog roka za pokretanje upravnog spora.

U konkretnom slučaju, kada sadržaj zahteva tužioca dostavljen Ustavnom sudu, razlikuje se od tužbe za pokretanje upravnog spora ovom sudu, i s obzirom na činjenicu da je Ustavni sud odlučio prema zahtevu tužilačke stranke, predmetni sud smatra neosnovanim zahtev ove stranke, da tužbu i predlog upućen ovom sudu, smatra istim sa zahtevom koji je dostavio ustavnom sudu, da bi se njegova ovde tužba smatrala uloženom u zakonskom roku“.

41. Sa druge strane, u vezi sa trećim pitanjem, odnosno zahtevom za vraćanje u pređašnje stanje, u kontekstu članova 129. odnosno 130. ZPP-a, Osnovni sud je, između ostalog, naglasio da su gore navedene odredbe povezane sa gubitakom procesnih rokova, iz razumnih razloga i koje se nisu mogle predvideti ili izbeći u toku nekog parničnog postupka i nisu povezane sa rokom za podnošenje tužbe i/ili sa pokretanjem upravnog spora, kao što je to slučaj u okolnostima ovog konkretnog slučaja.
42. Tačnije, Osnovni sud je, između ostalog, obrazložio sledeće:

“[...] i zahtev za vraćanja na prethodno stanje ne odgovara slučajevima određenim sa odredbama člana 129 i 130. ZPP-a, Zakon 03/L-006, jer vraćanje na prethodno stanje se obavlja u slučajevima kada za jednu pravnu stvar, zbog opravdanih razloga je propustio rok za obavljanje neke proceduralne radnje.

U konkretnoj stvari, pri ovom sudu od tužilačke stranke je ostvarena samo radnja dostave tužbe sa predlogom za odlaganje izvršenja odluka TSK-a, i još se od suda nije pozvala neka od stranaka da preduzme neku proceduralnu radnju u vezi sa nekim zakonskim ili sudskim rokom.

S obzirom na činjenicu da je tužilac 6. aprila 2022. godine, pored ostalog, i preko sredstava javnog informisanja obavestio o odluci tužene od 06.04.2022. godine, o predlogu gđin. Bljerim Isufaj o položaju Glavnog državnog tužioca i odluke o odbijanju Izveštaja Komisije za preispitivanje, zajedno sa predlogom za odlaganje sprovođenja osporenih odluka, dostavio je sudu 28.07.2022. godine, odnosno, 2 meseci i 22 dana nakon isteka roka, i takođe, iz gore navedenih konstatacija, zbog čega se tužba i predlog tužioca ne mogu smatrati blagovremenim, dajući i razloge zašto u ovom slučaju, propuštene radnje ne

mogu se vratiti na stanje pre ne postupanja, zasnivajući se na gore navedene odredbe, proizilazi da je tužba tužioca uložena van roka određenog zakonom.“

43. Dana 12. avgusta 2022. godine, Podnosilac zahteva je podneo žalbu Apelacionom sudu protiv Rešenja Osnovnog suda [A.br. 1875/22], gde je naveo kršenja odredaba upravnog postupka; pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje; kao i pogrešnu primenu materijalnog prava. U suštini, podnosilac zahteva je, između ostalog, tvrdio da je (i) predmet pitanja pred Ustavnim sudom kroz zahtev za ocenu ustavnosti i predmeta koji je pred Osnovnim sudom kroz tužbeni zahtev i zahtev za odlaganje izvršenja odluke, isti jer su u oba slučaja sporni relevantni akti TSK-a; (ii) Osnovni sud je pogrešno protumačio član 28. ZUS-a, na osnovu kojeg će, ako tužba nije podneta sudu, već „drugom nenadležnom organu“, ukoliko sudu stigne nakon isteka roka za podnošenje tužbe, smatra se da je blagovremeno podneta, ako je njegovo podnošenje ovom organu posledica „neznanja ili otvorene greške“ podnosioca, jer je podnosilac zahteva podneo zahtev za ocenu ustavnosti osporenih akata TSK-a Ustavnom sudu, oslanjajući se na odluke suda u predmetima KI99/14 i KI100/14, sa podnosiocima *Shyqyri Sylja i Laura Pula*, u vezi sa ocenom ustavnosti odluka Tužilačkog Saveta Kosova u vezi sa postupkom izbora Glavnog državnog tužioca (u daljem tekstu: Presuda Suda u slučaju KI99/14 i KI100/14), KI34/17, i KI55/17, sa podnositeljkom *Tonka Berisha*, u vezi sa ocenom ustavnosti Odluke KGJ br. 13/2017, Sudskog saveta Kosova, od 13. januara 2017. godine (u daljem tekstu: Presuda Suda u slučaju KI55/17); stoga tvrdi da podnošenje zahteva Ustavnom sudu, što je samim tim i prouzrokovalo gubitak roka za podnošenje tužbe pred Osnovnim sudom, treba smatrati njegovom „otvorenom greškom“, u smislu člana 28. ZUS-a i samim tim, da se tužba smatra blagovremenom, bez obzira što Ustavni sud nije podneo/prosledio njegov zahtev Osnovnom sudu, jer Ustavni sud nema takvu nadležnost; i (iii) Osnovni sud je pogrešno protumačio član 129. ZPP, na osnovu kojeg, između ostalog, ako stranka uopšte ne ode na sednicu ili propusti rok za izvršenje bilo koje procesne radnje, nadležni sud može dozvoliti vraćanje u pređašnje stanje, jer se ova odredba ne može primeniti samo u odnosu na procesne radnje u predmetima koji su u toku, već podrazumeva i gubitak svakog procesnog roka, uključujući i rok za podnošenje tužbe za pokretanje upravnog spora. U kontekstu navedenih tvrdnji, podnosilac zahteva je tvrdio i povredu svog ustavnog prava na pravično i nepristrasno suđenje, prema garancijama utvrđenim članom 31. Ustava.
44. Dana 1. septembra 2022. godine, Apelacioni sud je doneo rešenje [AA.br. 650/2022], kojim je odbio kao neosnovanu žalbu podnosioca zahteva dok je rešenje Osnovnog suda [A.br. 1875/2022], potvrdio u celosti.
45. Apelacioni sud je, između ostalog, naglasio da je (i) tužba Osnovnom sudu podneta nakon isteka roka od trideset (30) dana definisanog članom 27. ZUS-a, jer je tužilačka strana, osporene akte, primila dana 06.04.2022. godine, dok je tužbu Osnovnom sudu podnela dana 28.07.2022. godine; (ii) član 28. ZUS, na osnovu kojeg tužitelj tvrdi da se tužba treba smatrati blagovremenom, jer je zbog „neznanja ili otvorene greške“ predmetna tužba podneta nenadležnom organu, odnosno Ustavnom sudu, nije primenljiva, jer je pravni poredak u Republici Kosovo izgrađen na osnovu zakona a ne potraživanja na presedanu, te da na osnovu važećih zakona upravo Odeljenje za upravna pitanja Osnovnog suda u Prištini ima isključivu nadležnost za ocenu zakonitosti konačnih akata donetih u upravnom postupku od strane organa uprave; i (iii) da su članovi 129. odnosno 130. ZPP-a primenljivi u okolnostima u kojima je sudski proces započeo i da je povratak u pređašnje stanje dozvoljen u odnosu na relevantne procesne radnje tokom procesa, ako su se rokovi za izvršenje istih propustili iz razloga koje nadležni sud smatra razumnim, ali ne i zbog propuštanja roka za podnošenje prvobitne tužbe.

46. U obrazloženju rešenja Apelacioni sud je, između ostalog, naveo;

„Veće Apelacionog suda, kao i prvostepeni sud, ocenjuje da je tužilac protiv osporenih odluka KPK.br. 457/2022 od 06.04.2022. godine, tužbom, 28. aprila 2002. godine, uložio zahtev pri Ustavnom sudu Republike Kosovo, ali ne i pri Osnovnom sudu u Prištini-Odeljenje za upravljanje, koji je sa svojim rešenjem ref. Br. RK 2027/22 od 25. jula 2022. godine odlučio o neprihvatljivosti zahteva tužioca, itd. A tužilac, nakon prijema rešenja Ustavnog suda Kosova, 28. jula 2022. godine ulaže žalbu pri Osnovnom sudu u Prištini-Odeljenje za upravljanje, propustivši na ovaj način rok od trideset (30) dana da ulaže tužbu pri sudu, kao što se zahteva članom 27. stav 1, Zakona o upravnim sporovima, član koji određuje da „I. Tužba se podnese u roku od trideset (30) dana od dana uručivanja konačnog upravnog akta stranci.“. A u stavu 2. istog člana, određuje se da „Ovaj rok primenjuje se i za ovlašćeni organ za podnošenje tužbe, ako mu je uručen upravni akt. Ako mu upravni akt nije uručen, onda može podneti tužbu u roku od šezdeset (60) dana od dana dostavljanja upravnog akta, stranci u čiju je korist donet akt“.

Što se tiče tvrdnje iz žalbe tužioca da „Tužilac je argumentirao da do dana ulaznja tužbe postoji očigledna omaška podnosioca u pogledu tužbe pri nenadležnom organu i razumni uzrok koji se ne može predvideti a ni izbeći, da su stvorene takve prakse koje što se tiče zahteva za kandidate Glavnog državnog tužioca Kosova, koje se u početku treba podneti Osnovnom sudu u Prištini-Odeljenju za upravljanje, odlučuje Ustavni sud, prethodno ne pokrenuvši slučaj pri nadležnom sudu. Dokaz: Presude Ki110/14; KI34/17; kao i Ki 55/17 Ustavnog suda Republike Kosovo...“, istu tvrdnju, Žalbeno veće ocenjuje kao neosnovanu, zbog činjenice jer tužilac se ne može pozivati na njegovu očiglednu omašku u pogledu tužbe pri nenadležnom organu, zasnivajući se u tri slučajeve kada je Ustavni sud Republike Kosova uzeo nadležnost Osnovnog suda u Prištini-Odeljenje za upravljanje, da bi vrednovao konačne akte donetih od strane upravnih organa, ovo zbog činjenice jer tužilac i njegov ovlašćeni imaju potrebno pravno obrazovanje, i da je trebalo znati da pravni poredak u republici Kosovo, izgradio na osnovu zakona a ne sudskog presedana, i prema važećim zakonima na Kosovu, Osnovni sud u Prištini-Odeljenje za upravljanje ima isključivu nadležnost da oceni zakonitost konačnih akata donetih u upravnom postupku od strane upravnih organa, a ne da se prati sudski presedan, stvoren od Ustavnog suda Kosova sa tri slučajevima, i u tom smislu, ova tvrdnja tužioca je neodrživa, i shodno tome i neosnovana.

Dok što se tiče tvrdnje tužioca da „Vraćanje na prethodno stanje je institut koji vredi samo za slučajeve kada je u postupku pravna stvar. Smatramo kao neprihvatljivom ovu tvrdnju prvostepenog suda [...]

Žalbeno veće ocenjuje kao neosnovanu tu tvrdnju zbog činjenice jer zahtev tužioca za vraćanje na prethodno stanje, odnosno da se smatra da je tužba tužioca podneta blagovremeno pri sudu, ne odnosi se slučajevima određenim sa odredbama člana 129 i 130. Zakona o parničnom postupku, jer vraćanje na prethodno stanje dozvoljava se u slučajevima kada sa jedno sudsko pitanje već je početo, odnosno vodi se sudski postupak, tokom kojeg neka od stranaka zbog raznih razloga je propustio rok za izvršenje neke proceduralne radnje. A u slučaju tužioca, pri prvostepenom sudu je izvršena samo radnja dostave tužbe sa predlogom za odlaganje izvršenja odluka TSK-a, i da o suda nije pozvana neka od stranaka da preduzme neku proceduralnu radnju, koja bi se odnosila nekom zakonskom ili sudskom roku, rok koji ako se propušta od stranaka za izvršenje

neko radnje naložene od suda, onda će se primeniti institut vraćanja na prethodno stanje, ali ne i kako tvrdi tužilac.

47. Dana 20. oktobra 2022. godine, podnosilac zahteva je podneo Vrhovnom sudu zahtev za vanrednim preipitivanjem rešenja Apelacionog suda [AA.br. 650/2022], navodeći da je došlo do povrede materijalnog prava kao i povreda zakonskih odredbi. Tačnije, podnosilac zahteva pred Vrhovnim sudom tvrdi povredu njegovog prava na pravično i nepristrasno suđenje, zagaranovanog članom 31. Ustava u odnosu na član 6. EKLJP-a, u suštini ponavljajući tvrdnje iznete pred Apelacionim sudom, i ističući činjenicu da je Apelacioni sud pogrešno protumačio važeći zakon, sa akcentom na (i) član 28. ZUS, u pogledu mogućnosti da se tužba smatra blagovremenom ako je podneta „*nenadležnom organu*“ kao rezultat „*neznanja ili otvorene greške*“, ističući da je razlog tome prethodna sudska praksa Ustavnog suda, u predmetima KI99/14 i KI100/14, KI34/17, i KI55/17; i (ii) član 129 ZPP, u vezi sa mogućnošću vraćanja u pređašnje stanje, koji se, prema relevantnoj tvrdnji, ne može tumačiti tako da se može primeniti samo na procesne radnje u vezi sa predmetima u postupku, već uključuje i rok za podnošenje tužbe za pokretanje upravnog spora. U ovom kontekstu i između ostalog, podnosilac zahteva je takođe naglasio da su „*(...) prvostepeni i drugostepeni sudovi postupali suprotno članu 4. ZUS-a ili načelu zakonitosti, jer nisu postupali na osnovu korelacije Član 28 ZUS, sa članom 31.2 Ustava Republike Kosovo, primenjujući zakon samo površno, odnosno posebno član 28 ZUS-a, a ne u celini i duhu, pošto zakon uvek mora biti u ustavnom duhu, dok ustavni duh ne odgovara na odbijanje stranke da se razmotri njen zahtev pred zakonom ustanovljenim sudom na Kosovu, zbog njegove otvorene greške, naprotiv, ustavni duh odgovara pravu na sudsku zaštitu stranke i odobrenje usmenog i javnog ispitivanja njegovog zahteva*“.
48. Dana 23. decembra 2022. godine, Vrhovni sud je doneo presudu [ARJ.br. 114/2022], kojom je odbio kao neosnovani zahtev za vanrednim preispitivanjem sudske odluke podnete protiv rešenja Apelacionog suda [AA.br. 650/2022].
49. U svom obrazloženju, Vrhovni sud je, između ostalog, naglasio da (i) član 28. ZUS-a nije primenljiv u okolnostima konkretnog slučaja, jer prvobitno podnošenje zahteva Ustavnom sudu nije rezultat „*neznanja ili otvorene greške*“, imajući u vidu da je isti, u Ustavnom sudu, podneo zahtev za ocenu ustavnosti osporenih akata TSK-a, ne iscrpljujući zakonom definisana pravna sredstva, tj. Propisanih u ZUS; (ii) tužba relevantne stranke nije stigla Osnovnom sudu nakon isteka roka, već je podneta nakon roka od trideset (30) dana definisanog u ZUS; i (iii) član 129. ZPP-a, u vezi sa mogućnošću vraćanja u pređašnje stanje, primenljiv je na gubitak procesnih rokova nakon podnošenja tužbe i ne precizira nadležnost redovnih sudova da vraćaju zakonske rokove definisane u važećem zakonu, kao što je slučaj sa rokovima za podnošenje tužbe za pokretanje upravnog spora prema članu 27. ZUS-a.
50. U obrazloženju svog Rešenja, Vrhovni sud je, između ostalog, naveo:

„[...] nisu održive gore navedene tvrdnje da je od niže stepenih sudova trebalo da se primeni član 28. ZUS-a, jer zahtev je dostavio Ustavnom sudu u roku od 30 dana da bi se ocenilo ustavnost odluka tuženog organa zasnivajući se u presedane stvorene od njega, jer Ustavni sud je sa svojim rešenjem ref. Br. RK 2027/22 od 25.07.2022. godine, po zahtevu podnetom u vezi sa vrednovanjem ustavnosti odluka tuženog organa, odbio kao neprihvatljivim i nakon ovoga, tužilac je 28. jula 2022. godine uložio tubu pri Osnovnom sudu u upravnom sporu. Od ovih činjenica, proizilazi da tužba nije dostavljena greškom u drugom organu, već se obratio i dostavio zahtev Ustavnom sudu za vrednovanje ustavnosti odluka tuženog organa TSK-a.

Ovaj zahtev nije stigao pri prvostepenom sudu nakon roka i ne razmatran da bi ga dostigao rok kako tvrdi tužilac i da bi ga smatrao kao tužbu, i takođe, ne može se pozivati u činjenice da nije znao ili je greškom podneo pri Ustavnom sudu, jer se zahtev uputio ovom sudu bez iscrpljivanja pravnih sredstava u redovnom sudskom postupku upravnog sprava, bez iscrpljivanja pravnih sredstava u redovnom sudskom postupku upravnog spora sa tužbom u vrednovanje zakonitosti konačnih upravnih odluka, kao što se predviđa sa pomenutim odredbama ZUS-a.

Što se tiče zahteva za vraćanje u pređašnje stanje, Vrhovni sud je zauzeo sledeći stav:

"[...] takođe nisu održivi navodi u vezi sa zahtevom za povraćaj u predjasnje stanje, jer u ovom slučaju, sudovi osnovani prema Zakonu o sudovima, nisu nadležni da ponovo odlučuju u prekluzivnom zakonskom roku propušten od same tužilačke stranke, koja nije postupila kako se predviđa zakonom za podnošenje tužbe pri Osnovnom sudu u postupku upravnog spora u zakonom dozvoljenom roku. Prema članu 129. ZUS-a, određuje se ponovno odlučivanje rokova ali samo nakon početka proceduralnih radnji nakon podnošenja tužbe i dalje, ako stranka ide na ročište ili propušta rok za izvršenje neke proceduralne radnje. Prema ovoj odredbi, reguliše se vraćanje na pređašnje stanje u suštini da se stranki dozvoljava da učestvuje ponovo u novom ročištu, ako ima osnovanih razloga za propuštanje roka za neku proceduralnu radnju, zakonsku ili sudsku."

Navodi podnosioca zahteva

51. Podnosilac zahteva navodi, da je osporena presuda Vrhovnog suda doneta uz povredu njegovih prava i sloboda koje su garantovane članom 24 [Jednakost pred zakonom], članom 31 [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], članom 32. [Pravo na pravno sredstvo], članom 45 [Pravo na izbor i učešće], kao i članom 54. [Sudska zaštita prava], u vezi sa članom 6 (Pravo na pravično suđenje) i članom 13. (Pravo na delotvorni pravni lek) EKLJP-a, kao i onih propisanih u članu 10. (bez naslova) Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, razrađujući i iznoseći relevantne argumente samo u vezi sa tvrdnjama o povredi člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP, kao i povrede člana 54. Ustava.
52. Podnosilac zahteva navodi da je njegov zahtev prihvatljiv na osnovu stava 7. člana 113. Ustava, jer (i) je fizičko lice kome su uskraćena Ustavom zagantovana prava; (ii) ustavne povrede je počinio organ javne vlasti, odnosno tri nivoa pravosuđa „uskraćivanjem njegovog pristupa pravdi, uskraćivanjem njegovih prava na pravično i nepristrasno suđenje i uskraćivanjem sudske zaštite prava, što čini jasno je da imamo posla sa javnom organom“; (iii) iscrpeo je sve pravne lekove definisane zakonom; (iv) jasno je precizirao ustavne odredbe i zagantovana prava za koja tvrdi da su mu povređena; i (v) podneo je zahtev u zakonskom roku od četiri (4) meseca, u skladu sa članom 49. Zakona o Sudu. Podnosilac zahteva takođe zahteva saslušanje u njegovom predmetu.
53. Podnosilac zahteva, u suštini, tvrdi da je osporena presuda Vrhovnog suda doneta kršenjem ustavnih garancija navedenih u članu 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP. Tačnije, podnosilac zahteva tvrdi da je donošenjem odluke (i) Ustavnog suda u predmetu KI57/22 i KI79/22, kojim je odbijen zahtev za ocenu ustavnosti osporenih akata TSK-a kao rezultat neiscrpljenja sredstava koja su definisana zakonskim odredbama; i (ii) redovnih sudova, preko kojih je tužba u vezi sa osporenim aktima TSK-a odbijena zbog neblagovremenosti tužbe, čime mu je povređeno pravo na pristup pravdi, zagantovano gore navedenim članovima Ustava i EKLJP-a.

54. U ovom kontekstu, podnosilac zahteva prvobitno tvrdi da je njegov zahtev Ustavnom sudu, ne iscrpljujući zakonom utvrđena pravna sredstva, podnet na osnovu dosadašnje prakse ovog suda prema predmetima KI99/14 i KI100/14, KI34/17, kao i KI55/17. Prema podnosiocu predstavke, između ostalog, pomenute odluke Ustavnog suda su se „*već pretvorile u pravnu normu*“ i kao rezultat toga, podnosilac je razumno očekivao da će Ustavni sud razmotriti i njegov zahtev za ocenu ustavnosti osporenih akata TSK-a u meritumu. Pored toga, podnosilac takođe tvrdi da je zahtev Ustavnom sudu podnet u roku od trideset (30) dana za pokretanje upravnog spora, definisanog članom 27. ZUS-a, dok Ustavni sud „*nije doneo odluku ni 3 meseca od prihvatanja njenog zahteva*“ i „*za sve ovo vreme Ustavni sud nije poslao slučaj redovnim sudovima...*“. Kao rezultat toga, podnosilac zahteva, između ostalog, „*traži od Ustavnog suda da ispravi svoju grešku i grešku redovnih sudova i da navede da je podnosiocu zahteva, od strane svih redovnih sudova, uskraćen pristup pravdi i da mu je uskraćeno osnovno pravo koje je zagarantovano Ustavom Republike Kosovo i EKLJP-om (...)*“.
55. Pored toga, i u kontekstu odlučivanja Ustavnog suda u predmetima KI57/22 i KI79/22, između ostalih, podnosilac zahteva naglašava da (i) isto je u tri prethodna predmeta, odnosno KI99/14 i KI100/14, KI34/17, kao i KI55/17, odlučivao je o meritumu, uključujući i postupak za izbor glavnog državnog tužioca i predsednika Vrhovnog suda; (ii) u kontekstu izbora glavnog državnog tužioca da je „*Aleksander Lumezi izabran i proglašen za glavnog državnog tužioca 21.04.2014. godine. Njegovom dekretu su prethodile žalbe Shyqri Syle i Laure Pule. Uostalom, Ustavni sud je meritorno odlučio o predmetima*“; i (iii) „*između slučaja Laura Pula i Shyqri Syle, s jedne strane, i Shqipdon Fazliu, s druge strane, nema razlike, osim razlike u tretmanu od strane Ustavnog suda*“; i (iv) „*promena predsedana, međutim, ni pod kojim okolnostima nije trebalo da rezultira uskraćivanjem pristupa pravdi za podnosioca zahteva od strane redovnih sudova*“.
56. Dalje, podnosilac zahteva pojašnjava da se nakon donošenja odluke Ustavnog suda u predmetima KI57/22 i KI79/22, obratio Osnovnom sudu putem pokretanja upravnog spora sa tužbom, tvrdeći između ostalog, da se njegova tužba Osnovnom sudu, na osnovu odredaba važećeg zakona, treba tretirati kao blagovremena, i to na osnovu (i) člana 28. ZUS, prema kojem bi se njegova tužba trebala smatrati blagovremenom jer je kao rezultat „*neznanja ili otvorene greške*“, odnosno prethodne sudske prakse Ustavnog suda, zahtev za ocenu osporenih akata TSK-a, bio podnet „*nenadležnom organu*“, odnosno Ustavnom sudu; i (ii) članovima 129 i 130 ZPP-a, prema kojima, ako postoje razumni razlozi koji se ne mogu predvideti ili izbeći, nadležni sud može dozvoliti povratak u pređašnje stanje radi obavljanja bilo koje procesne radnje. Podnosilac zahteva tvrdi da je nalaz redovnih sudova da je njegova tužba podneta Osnovnom sudu neblagovremena na osnovu člana 27. ZUS-a-a i da članovi 28. ZUS-a i 129. i 130. ZPP-a, respektivno, nisu primenljivi u datim okolnostima njegovog slučaja, rezultira povredom njegovog prava na pristup pravdi, zagarantovanog članom 31. Ustava u odnosu na član 6. EKLJP.
57. Tačnije, podnosilac zahteva tvrdi da su redovni sudovi na pogrešan i proizvoljan način protumačili relevantne odredbe ZUS-a i ZPP-a, između ostalog, i zbog toga što su (i) pogrešno primenili član 27. ZUS-a, prema kome se tužba mora podneti u roku od trideset (30) dana, umesto člana 28 ZUS-a, na osnovu kojeg bi se smatralo da je tužba podneta blagovremeno, ako je ista podneta „*nenadležnom organu*“ kao rezultat „*neznanja ili otvorene greške podnosioca*“, a ovaj član bi se, prema navodu, morao tumačiti u skladu sa članom 4. (Načelo zakonitosti) ZUS-a, odnosno obavezom sudova da odlučuju na osnovu Ustava i zakona u slučajevima administrativnog spora; (ii) trebalo je da se uzme u obzir da su reference u sudskoj praksi Ustavnog suda, u

predmetima KI99/14 i KI100/14, KI34/17, kao i KI55/17, „i pored toga što presedan ima sporednu ulogu, kada postoje suštinske sličnosti sa prethodnim odlukama, uzima se kao osnova presedan kao takav, a posebno kada je reč o odlukama Ustavnog suda”, na osnovu kojih se obratio Ustavnom sudu, a ne Osnovnom sudu, ito predstavlja osnovu „neznanja ili otvorene greške podnosioca zahteva“ i stoga određuje primenljivost člana 28. ZUS-a; (iii) obrazloženje redovnih sudova, odnosno Apelacionog suda, da se „tužilac ne može pozivati na svoju otvorenu grešku u upućivanju tužbe nenadležnom organu, na osnovu tri slučaja kada je Ustavni sud Republike Kosovo primio nadležnost Osnovnog suda u Prištini - Odeljenje za administrativne pitanja, da ocenjuje konačna akta doneta od strane organa uprave, između ostalog i zato što je „prema zakonima koji važe na Kosovu, Osnovni sud u Prištini - Odeljenje za administrativne pitanja, ima isključivu nadležnost za ocenu zakonitosti konačnih akata donetih u upravnom postupku“, takav elaborat je „nepotreban, nelogičan, apsurdan, gotovo nenormalan (...)“ i „suprotan pravičnom i logičnom tumačenju norme“; (iv) pogrešno su primenili član 129 ZPP-a, prema kome nadležni sud može dozvoliti stranci da izvrši procesnu radnju nakon isteka roka ako za to postoje razumni razlozi, jer su redovni sudovi tumačili primenljivost ove odredbe samo u odnosu na procesne radnje prilikom razmatranja nekog predmeta, odnosno nakon pokretanja upravnog spora, pozivajući se i na njihovu sudsku praksu, dok član 129. ZPP, sadržan u duhu ustavnih garancija, uključuje i mogućnost vraćanja roka za podnošenje tužbe za pokretanje upravnog sukoba, odnosno rok za podnošenje tužbe. Podnosilac, između ostalog, navodi i da je „na Ustavnom sudu da izbegava površne, profesionalno loše i pravno nestabilne odluke i da ne dozvoli da građanin ove zemlje bude nepravedno i potpuno proizvoljno lišen pristupa pravdi”.

58. U istom kontekstu, podnosilac navodi da su mu povređena zagarantovana prava u pogledu delotvornog pravnog leka i sudske zaštite prava prema odredbama člana 32. odnosno člana 54. Ustava, ističući, između ostalog, da „član 54. Ustava sadrži odredbu kojom se svakom pojedincu garantuje pravo na delotvorne pravne mere, ako se utvrdi da je to pravo povređeno. Iz toga proizilazi da se svakome garantuje pravo na nezavisno, nepristrasno i na zakonu zasnovano suđenje, što znači da se na ovaj način garantuje pravo na pravično suđenje (član 31. Ustava) i pravo na jednaku zaštitu pred sudovima, pred drugim državnim organima, nosiocima javnih ovlašćenja i organima jedinica lokalne samouprave (član 24. stav 1. i član 32. Ustava).
59. Konačno, podnosilac zahteva traži od Suda da (i) proglasi njegov zahtev prihvatljivim; (ii) utvrdi da je presuda Vrhovnog suda [ARJ. br. 114/2022] od 23. decembra 2022. godine, u vezi sa rešenjem Apelacionog suda [AA. br. 650/2022] od 1. septembra 2022. godine i rešenjem [A. br. 1875/22] Osnovnog suda od 2. avgusta 2022. godine, doneta uz povredu članova 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje], 54. [Sudska zaštita prava] Ustava u odnosu na član 6. (Pravo na redovno suđenje) i 13 (Pravo na efikasan pravni lek) EKLJP, kao i član 10 (bez naslova) Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima; (iii) da iste proglasi nevažećim; i (iv) da se predmet vrati prvostepenom sudu na odlučivanje o meritumu.

Relevantne ustavne i zakonske odredbe

Ustav Republike Kosovo

Član 24. [Jednakost pred zakonom]

“1. Pred zakonom su svi jednaki. Svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, bez diskriminacije.

2. Niko se ne sme diskriminisati na osnovu rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, političkog ili nekog drugog uverenja, nacionalnog ili društvenog porekla, veze sa nekom zajednicom, imovine, ekonomskog ili socijalnog stanja, seksualnog opredeljenja, rođenja, ograničene sposobnosti ili nekog drugog ličnog statusa.

3. Načelo jednakosti pred zakonom ne sprečava sprovođenje i usvajanje privremenih mera, neophodnih za zaštitu i napredak prava pojedinaca i grupa koje nisu jednake. Takve mere se mogu sprovoditi samo do ostvarenja cilja radi kojeg su uspostavljene”.

Član 31.

[Pravo na pravično i nepristrasno suđenje]

“1. Svakom se garantuje jednaka zaštita prava pred sudom, ostalim državnim organima i nosiocima javnih.

2. Svako ima pravo na javno, nepristrasno i pravično razmatranje odluka o pravima i obavezama ili za bilo koje krivično gonjenje koje je pokrenuto protiv njega/nje, u razumnom roku, od strane nezavisnog i nepristrasnog, zakonom ustanovljenog, suda”.

Član 32.

[Pravo na pravno sredstvo]

Svako lice ima pravo da koristi pravna sredstva na sudske i administrativne odluke, koje uskraćuju njena/njegova prava ili interese, na zakonom propisan način.

Član 54.

[Sudska zaštita prava]

“Svako ima pravo na sudsku zaštitu u slučaju kršenja ili uskraćivanja nekog prava koje je garantovano ovim Ustavom, kao i pravo na efikasne pravne mere ukoliko se utvrdi da je pravo prekršeno”.

Evropska konvencija o ljudskim pravima

Član 6.

(Pravo na pravično suđenje)

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom. Presuda se izriče javno, ali se novinari i javnost mogu isključiti s čitavog ili jednog dela suđenja u interesu morala, javnog reda ili nacionalne sigurnosti u demokratskom društvu, kada to nalažu interesi maloletnika ili zaštite privatnog života strana u sporu, ili kada to sud smatra izričito neophodnim zato što bi u posebnim okolnostima publicitet mogao naneti štetu interesima pravde”.

[...]

Član 13.

(Pravo na delotvorni pravni lek)

“Svako čija su prava i slobode, priznata ovom konvencijom, narušena ima pravo na pravni lijek pred nacionalnim vlastima, čak i onda kada su povredu ovih prava i sloboda učinila lica u vršenju svoje službene dužnosti”.

UNIVERZALNA DEKLARACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

Član 10.

Svako ima potpuno jednako pravo na pravično i javno suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom koji će odlučiti o njegovim pravima i obavezama, i o osnovanosti svake krivične optužbe protiv njega.

Zakon Br. 03/L-202 o Upravnim Sporovima

Član 27 (bez naslova)

1. Tužba se podnese u roku od trideset (30) dana od dana uručivanja konačnog upravnog akta stranci.

2. Ovaj rok primenjuje se i za ovlašćeni organ za podnošenje tužbe, ako mu je uručen upravni akt. Ako mu upravni akt nije uručen, onda može podneti tužbu u roku od šesdeset (60) dana od dana dostavljanja upravnog akta, stranci u čiju je korist donet akt.

Član 28 (bez naslova)

1. Tužba se predaje neposredno sudu ili dostavlja mu se preporučenom poštom. Tužba može se izjaviti i na zapisnik pri sudu. Datum dostavljanja tužbe preporučenom poštom, odnosno datum izjavljivanja tužbe na zapisnik, smatra se kao datum kada je ona predata sudu.

2. Ako tužba nije predata sudu, nego drugom neovlašćenom organu, zatim stiže u sud nakon isteka roka za podnošenje tužbe, smatraće se da je blagovremeno podnesena, ako se njeno podnošenje tom organu može prepisati neznanju ili očiglednoj omašci podnosioca

Zakon br. 03/L-006 o Parničnom Postupku

VRAĆANJE U PREDAŠNJE STANJE

Član 129. (Bez naslova)

129.1 Ukoliko stranka ne ide uopšte a ročište ili izgubi rok za izvršenje neke parnične radnje i iz tog razloga izgubi pravo da kasnije izvrši parničnu radnju vazanu rokom, sud će dozvoliti ovoj stranci, po njenom predlogu, da kasnije izvrši tu radnju, ukoliko konstatuje da postoje opravdani razlozi koji se nisu mogli utvrditi a ni izbeći.

129.2 Kada se dozvoli vraćanje na predhodno stanje parnični postupak se vraća na ono stanje na koje se nalazio pre nepostupanja i poništavaju se sve odluke, koje je doneo sud zbog ne postupanja.

Član 130. (Bez naslova)

130.1 Predlog za vraćanje na prethodno stanje se podnosi sudu na kome je trebalo da se izvrši nedovršeni parnični postupak.

130.2 Predlog treba da se podnese u roku od sedam (7) dana od dana kada je prestao razlog nepostupanja, ukoliko je stranka kasnije saznala o nepostupanju, onda se rok obračunava od dana kada je saznao za nepostupanje.

130.3 Nakon isteka šesdeset (60) dana od dana nepostupanja ne može se tražiti vraćanje na prethodno stanje.

130.4 Ukoliko se vraćanje na prethodno stanje traži zbog ne pridržavanja roka za izvršenje parničnog postupka predlagač ima zadatak da uz predlog pismeno priloži pismenu proceduralnu radnju, neizvršenu blagovremeno.“

Ocena prihvatljivosti zahteva

60. Sud prvo razmatra da li je zahtev ispunio uslove prihvatljivosti koji su utvrđeni Ustavom, propisani Zakonom i dalje predviđeni Poslovníkom.

61. U tom smislu, Sud se poziva na stavove 1. i 7. člana 113. [Jurisdikcija i ovlašćene strane] Ustava koji propisuju:

„1. Ustavni sud odlučuje samo u slučajevima koje su ovlašćene strane podnele sudu na zakonit način.

[...]

7. Pojedinci mogu da pokrenu postupak ako su njihova prava i slobode koje im garantuje ovaj Ustav prekršena od strane javnih organa, ali samo kada su iscrpeli sva ostala pravna sredstva, regulisanim zakonom“.

[...]

62. Sud se takođe poziva na članove 47. (Individualni zahtevi), 48. (Tačnost podneska) i 49. (Rokovi) Zakona, koji propisuju:

Član 47 (Individualni zahtevi)

„1. Svaka osoba ima pravo da od Ustavnog suda zatraži pravnu zaštitu ukoliko smatra da njena Ustavom zagantovana prava i slobode krši neki javni organ.

2. Osoba može da podnese pomenuti podnesak samo nakon što su iscrpljena sva ostala zakonom određena pravna sredstva“.

Član 48 (Tačnost podneska)

„Podnosilac podneska je dužan da jasno naglasi to koja prava i slobode su mu povređena i koji je konkretan akt javnog organa koji podnosilac želi da ospori“.

Član 49 (Rokovi)

„Podnesak se podnosi u roku od 4 meseci. Rok počinje od dana kada je podnosilac primio sudsku odluku ...“.

63. Što se tiče ispunjenja ovih zahteva, Sud utvrđuje da je: (i) podnosilac zahteva ovlašćena strana u smislu člana 113.7 Ustava; (ii) osporava akt javnog organa, odnosno presudu [ARJ.br. 114/2022], od 23. decembra 2022. godine Vrhovnog suda; (iii) iscrpeo je sva pravna sredstva predviđena zakonom; (iv) jasno naglasio prava i slobode za koje navodi da su mu povređena, u skladu sa zahtevima člana 48. (Tačnost podneska) Zakona; i (v) i podneo je zahtev u skladu sa rokovima propisanim u članu 49. (Rokovi) Zakona.
64. Pored toga, Sud takođe razmatra da li je podnosilac zahteva ispunio kriterijume prihvatljivosti utvrđene u stavu (2) pravila 34 Poslovnika, koje propisuje:

“(2) Sud može smatrati zahtev neprihvatljivim ako je zahtev očigledno neosnovan kada podnosilac/teljka zahteva nije dovoljno dokazao/la i potkrepio/la svoju tvrdnju”.

65. Imajući u vidu navode podnosioca zahteva i njihovo argumentovanje, Sud smatra da zahtev pokreće ozbiljna ustavna pitanja i da njihovo utvrđivanje zavisi od razmatranja merituma zahteva. Takođe, zahtev se ne može smatrati očigledno neosnovanim u smislu pravila 34. Poslovnika i ne postoji nijedan drugi pravni osnov da se isti proglasi neprihvatljivim (vidi, Ustavni sud, slučaj br. KI97/16, podnosilac *IKK Classic*, presuda od 4. decembra 2017. godine).
66. Sud proglašava zahtev prihvatljivim za razmatranje u meritumu.

Meritum zahteva

67. Sud najpre podseća da se okolnosti konkretnog slučaja odnose na proces izbora glavnog državnog tužioca, putem konkursa raspisanog 14. januara 2022. godine, na osnovu kojeg je TSK glasao i predložio kandidata Blerima Isufaja za glavnog državnog tužioca za imenovanje od strane predsednice Republike Kosovo. Podnosilac zahteva je osporio ocenu Komisije za ocenjivanje, prema kojoj je bio drugorangirani. Uzimajući u obzir član 17. (Proces glasanja) Uredbe o imenovanju glavnog tužioca, prema kojem ako je razlika u bodovanju između prvog i drugog kandidata prema predlogu Komisije za ocenjivanje veća od 3%, samo kandidat rangiran kao prvi, podleže procesu glasanja od strane TSK-a. Kao što je objašnjeno u činjenicama slučaja, podnosilac zahteva se prvo obratio Komisiji za preispitivanje u okviru TSK-a, koja je razmotrila njegove navode, i (i) odbila kao neosnovane navode podnosioca zahteva u vezi sa nesprovođenjem Zakona o TSK-u i Uredbe o imenovanju glavnog tužioca; ali (ii) preporučila da se primedbe podnosioca zahteva delimično usvoje samo u vezi sa navodom o bodovanju, uz predlog da članovi Komisije za ocenjivanje još jednom preispitaju proces u pogledu obrazloženja relevantnog bodovanja. Dana 6. aprila 2022. godine, TSK je doneo dva sporna akta, odnosno (i) odluku [br. 474/2022] TSK-a o odbijanju Izveštaja Komisije za preispitivanje; i (ii) odluku [KPK/br. 475/2022] TSK-a za predlog kandidata za glavnog državnog tužioca. Podnosilac zahteva je osporio ove dve odluke 28. aprila 2022. godine u Ustavnom sudu. Poslednje navedeni je 4. jula 2022. godine odlučio da je zahtev podnosioca neprihvatljiv za meritorno razmatranje iz procesnih razloga, odnosno zbog toga što podneti zahtev nije ispunjavao uslov iscrpljenosti pravnih sredstava iz stava 7, člana 113. Ustava, objavljujući istog dana relevantno saopštenje u vezi sa svojim odlučivanjem, dok je 26. jula 2022. godine podnosiocima relevantnih zahteva dostavljeno rešenje o neprihvatljivosti u spojenim slučajevima KI57/22 i KI79/22, objavljeno u Službenom listu i na internet stranici Suda.
68. Dana 28. jula 2022. godine, podnosilac zahteva je podneo Osnovnom sudu tužbu za pokretanje upravnog spora sa predlogom za određivanje bezbednosti tužbenog

zahteva sa privremenom merom, odnosno zahtev za odlaganje izvršenja osporenih akata TSK-a za imenovanje glavnog državnog tužioca. Osnovni sud je odbio tužbu podnosioca zahteva kao neblagovremenu, na osnovu člana 27. ZUS-a, dok je razjasnio i isključio primenljivost člana 28. ZUS-a i članova 129. i 130. ZPP-a, prema kojima je podnosilac zahteva navodio da se njegova tužba u Osnovnom sudu trebalo smatrati blagovremenom. Apelacioni sud i Vrhovni sud su odbili žalbu i zahtev za vanredno preispitivanje, potvrđujući odlučivanje Osnovnog suda.

69. Pred Sudom, podnosilac zahteva osporava ustavnost presude Vrhovnog suda, kojom je potvrđeno odlučivanje nižestepenih sudova o nedozvoljenosti tužbe u upravnom sporu, navodeći da je ista doneta, u suštini, povredom prava na pristup pravdi, prema garancijama člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a. Kao što je detaljno obrazloženo, u delu koji se odnosi na navode podnosioca zahteva, on, u suštini, iznosi navode vezane za (i) činjenicu da je njegov zahtev Ustavnom sudu, ne iscrpljujući zakonom definisana pravna sredstva, podnet na osnovu dosadašnje prakse ovog Suda prema slučajevima KI99/14 i KI100/14, KI34/17, kao i KI55/17; (ii) činjenicu da je zahtev Ustavnom sudu podnet u roku od trideset (30) dana za pokretanje upravnog spora definisanog članom 27. ZUS-a, dok, između ostalog, Ustavni sud „*nije doneo odluku ni 3 meseca nakon prihvatanja njegovog zahteva*“ i „*za sve ovo vreme Ustavni sud nije poslao slučaj redovnim sudovima ...*“; i (iii) odmah nakon odluke Ustavnog suda, isti se obratio Osnovnom sudu, navodeći da je njegov zahtev trebao da se smatra blagovremenim, jer je, na osnovu člana 28. ZKP-a, kao rezultat „*neznanja ili očigledne omaške*“, odnosno prethodne sudske prakse Ustavnog suda, zahtev za ocenu osporenih akata TSK-a podnet nenadležnom organu, odnosno Ustavnom sudu, dok je na osnovu članova 129. i 130. ZPK-a, iz razumnih razloga koji nisu mogli da se predvide ili izbegnu, bez obzira što je tužba podneta posle roka određenog u ZUS-u, relevantni sud može dozvoliti vraćanje u pređašnje stanje radi izvršenja procesne radnje, odnosno pokretanja upravnog spora. U tom kontekstu, podnosilac zahteva navodi da su redovni sudovi na pogrešan i proizvoljan način protumačili relevantne odredbe ZUS-a i ZPP-a, što je dovelo do povrede prava na pristup pravdi, a kao posledica toga, traži od Ustavnog suda da (i) utvrdi da je presuda [ARJ. br. 114/2022] Vrhovnog suda od 23. decembra 2022. godine u vezi sa rešenjem [AA. br. 650/2022] Apelacionog suda od 1. septembra 2022. godine i [A. br. 1875/22] od 2. avgusta 2022. godine doneta u suprotnosti sa članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a; i (ii) vrati slučaj prvostepenom sudu, odnosno Osnovnom sudu, na presuđivanje.
70. Sud, nakon razmatranja navoda podnosioca zahteva, prvo ističe da, za razliku od slučaja KI57/22 i 79/22, kojim je tražena ocena ustavnosti osporenih akata TSK-a, u okolnostima konkretnog slučaja, pred Sudom se osporava odlučivanje redovnih sudova, preko kojih je upravni spor pokrenut protiv osporenih akata TSK-a, odbijen kao neblagovremen. Pored toga, a imajući u vidu navode podnosioca zahteva u vezi sa sudsom praksom Suda, odnosno onom u vezi sa slučajevima KI99/14 i KI100/14, na osnovu kojih isti navodi da se nije obratio Osnovnom sudu, već Ustavnom sudu u vezi sa zahtevom za ocenu ustavnosti osporenih akata TSK-a, Sud se poziva na svoje rešenje o neprihvatljivosti u slučajevima KI57/22 i 79/22 i koje sadrži sva potrebna pojašnjenja u ovom kontekstu.
71. Sud podseća da je u slučaju Suda KI57/22 i 79/22 odbio navode podnosioca zahteva u vezi sa zahtevom za ocenu ustavnosti osporenih akata TSK-a, kao rezultat neiscrpljenja pravnih sredstava utvrđenih zakonom prema uslovima iz stava 7, člana 113. Ustava. Odbijajući ovaj zahtev kao rezultat procesnih uslova koji se odnose na ustavnu obavezu iscrpljivanja pravnih sredstava, Sud je, između ostalog, (i) razradio opšta načela u vezi sa obavezom iscrpljivanja pravnih sredstava, uključujući i na osnovu sudske prakse ESLJP-a i Suda; i (ii) primenio ista u okolnostima konkretnog slučaja (vidi, rešenje o neprihvatljivosti u slučajevima KI57/22 i 79/22, gore citirani,

stavovi 69-126). U kontekstu poslednje navedenog, a kako je detaljno razrađeno u rešenju o neprihvatljivosti u slučajevima KI57/22 i 79/22, Sud je, između ostalog, pojasnio da se (i) na osnovu sudske prakse ESLJP-a i Suda, u principu, pravilo iscrpljivanja pravnih sredstava, mora primenjivati sa „*stepenom fleksibilnosti i bez preterane formalnosti*“; ali i da (ii) na osnovu iste sudske prakse, relevantni podnosioci zahteva moraju dokazati da su „*učinili sve što se razumno moglo očekivati da iscrpe pravna sredstva*“ i da se „*puke sumnje*“ podnosioca zahteva o neefikasnosti pravnog sredstva, ne smatraju razlogom za oslobađanje podnosioca zahteva od ustavne obaveze iscrpljivanja pravnih sredstava (vidi, rešenje o neprihvatljivosti u slučajevima KI57/22 i 79/22, gore citiran, stavovi 73-76).

72. Štaviše, Sud je kroz rešenje o neprihvatljivosti u slučaju KI57/22 i 79/22, između ostalog, razradio svoju konsolidovanu sudsku praksu u svim slučajevima u kojima je tražena ocena ustavnosti akata javnih organa u kojima su izabrani/imenovani i/ili odbijeni određeni kandidati za javne funkcije/pozicije u Republici Kosovo i koji su odbijeni usled neiscrpljenja pravnih sredstava, čime se kroz svoju sudsku praksu kontinuirano naglašava da je tužba preko upravnog spora prema odredbama ZUS-a delotvorno pravno sredstvo u pravnom poretku Republike Kosovo (vidi, rešenje o neprihvatljivosti u slučajevima KI57/22 i 79/22, gore citirani, stavovi 79-90 i 104 - 124). U istom rešenju o neprihvatljivosti, između ostalog, u razmatranju navoda podnosioca zahteva, razjašnjena su i tri jedina relevantna slučaja u kontekstu okolnosti podnosioca zahteva, sa naglaskom na slučaj KI99/14 i KI100/14 i koji se odnosi na proces izbora glavnog državnog tužioca u 2014. godini (vidi, rešenje o neprihvatljivosti u slučajevima KI57/22 i 79/22, gore citirani, stavovi 91-94). U kontekstu ovog slučaja, i podsećajući da je u njegovim okolnostima, a za razliku od ovog slučaja, podneto pravno sredstvo definisano odgovarajućim zakonom za upravni spor u Osnovnom sudu (vidi, presudu u slučajevima KI99/14 i KI100/14, gore citiran, stavovi 8 i 33), Sud je, između ostalog, pojasnio da (i) ne postoji stečeno pravo za oslobađanje od ustavne obaveze iscrpljivanja pravnih sredstava; (ii) fleksibilna i ne baš formalizovana ocena iscrpljenosti pravnih sredstava vrši se od slučaja do slučaja, na osnovu tereta dokazivanja, prema kojem relevantni podnosilac zahteva mora da pokaže da „*ne postoji pravno sredstvo na raspolaganju*“ i da je „*učinio sve što se od njega razumno može očekivati da iscrpi pravna sredstva*“ (vidi, rešenje o neprihvatljivosti u slučajevima KI57/22 i 79/22, gore citiran, stavovi 104-124).

73. U gore navedenom kontekstu, i razrađujući argumente na osnovu kojih je tužba u upravnom sporu delotvorno pravno sredstvo i kao takva dosledno priznata od strane Ustavnog suda, poslednje navedeni je pojasnio da u okolnostima slučaja KI57/22, relevantni podnosilac zahteva ne može biti oslobođen od obaveze iscrpljivanja pravnih sredstava, jer, između ostalog, podnosilac zahteva pred Sudom nije argumentovao da li (i) postojeća pravna sredstva nisu „*dovoljno sigurna ne samo u teoriji, već i u praksi*“, jer isti, između ostalog, nisu u mogućnosti da „*pruže rešenje u vezi sa navodima podnosioca zahteva*“ i „*pruže razumnu mogućnost za uspeh*“; i (ii) relevantna pravna sredstva nisu „*dostupna, pristupačna i delotvorna*“, argument koji mora biti zasnovan na primerima sudske prakse redovnih sudova. Štaviše, a na osnovu sudske prakse ESLJP-a, Sud je naglasio da podnosilac zahteva, na osnovu tereta dokazivanja, nije argumentovao da je „*učinio sve što se razumno može očekivati od njega da iscrpi pravna sredstva*“, takođe pojašnjavajući da se navodi u vezi sa preopterećenjem predmetima u Departmanu za upravljanje u Osnovnom sudu u Prištini, na osnovu konsolidovane sudske prakse, kvalifikuju kao „*puke sumnje*“ i na osnovu njih Sud ne može da oslobodi podnosioca zahteva od ispunjenja ustavne obaveze (vidi, rešenje o neprihvatljivosti u slučajevima KI57/22 i 79/22, gore citirani, stavovi 104-124). Sud je gore navedenom rešenjem takođe istakao činjenicu da specifičnost ili značaj funkcije, kao što je slučaj sa imenovanjem glavnog državnog tužioca, kao jedini argument, ne može poslužiti kao osnov za oslobađanje od obaveze

da iscrpe pravna sredstva, jer bi u suprotnom primena uslova definisanog u stavu 7, člana 113. Ustava mogla da dovede do nejednakog tretmana lica ovlašćenih za individualnu kontrolu, štaviše, takav pristup bi mogao rezultirati nalazom da pravni sistem Republike Kosovo, a posebno rad redovnih sudova, nije delotvoran samo u kontekstu određenih funkcija i/ili državnih funkcija (vidi, rešenje o neprihvatljivosti u slučajevima KI57/22 i 79/22, gore citirani, stav 121).

74. Uz gore navedena pojašnjenja, Sud će dalje razmotriti navode podnosioca zahteva u vezi sa osporenom presudom Vrhovnog suda, koja je, prema navodima podnosioca zahteva, doneta uz povredu prava na pristup pravdi u suprotnosti sa ustavnim garancijama definisanim članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a. U tu svrhu i na osnovu člana 53. [Tumačenje Odredbi Ljudskih Prava] Ustava, prema kojem se osnovna prava i slobode moraju tumačiti u saglasnosti sa sudskom praksom ESLJP-a, Sud će (i) predstaviti opšta načela koja potiču iz sudske prakse ESLJP-a u kontekstu prava na pristup pravdi; a zatim (ii) će primeniti ista na okolnosti konkretnog slučaja.

I. Opšta načela sudske prakse ESLJP-a u pogledu prava na pristup pravdi

75. Što se tiče prava na „pristup pravdi“, koje je zagantovano stavom 1, člana 31. Ustava u vezi sa stavom 1, člana 6. EKLJP-a, Sud prvo primećuje da već ima konsolidovanu sudsku praksu zasnovanu na načelima uspostavljenim kroz sudsku praksu ESLJP-a. Tačnije i u ovom kontekstu, Sud ponavlja da je „pravo na pristup sudu“ za potrebe člana 6 definisano u slučaju *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 4451/70, presuda od 21. februara 1975. Pozivajući se na načela vladavine prava i izbegavanja proizvoljne moći koju naglašavaju EKLJP, ESLJP je smatrao da je pravo na pristup sudu inherentni aspekt mera zaštite sadržanih u članu 6. EKLJP-a (vidi, između ostalih, slučajeve ESLJP-a: *Marković i drugi protiv Italije*, br. 1398/03, presuda od 14. decembra 2006. godine, stav 92; i *Zubac protiv Hrvatske*, br. 40160/12, presuda od 5. aprila 2018. godine, stav 76). Prema sudskoj praksi ESLJP-a, tamo gde nema pristupa nezavisnom i nepristrasnom sudu, postavlja se pitanje poštovanja vladavine prava. Dakle, kako bi nacionalno zakonodavstvo isključilo pristup sudu u skladu sa stavom 1, člana 6. EKLJP-a u određenom slučaju, ono bi trebalo da bude kompatibilno sa načelom vladavine prava (vidi, između ostalih, slučaj ESLJP-a: *Grzęda protiv Poljske*, br. 43572/18, presuda od 15. marta 2022. godine, stav 299, u kontekstu ispitivanja drugog uslova Vilho Eskelinentesta). Jednako važno, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, pravo na pravično suđenje, kao što je zagantovano članom 6. EKLJP-a, zahteva da parničari imaju delotvorno pravno sredstvo koje im omogućava da ostvare svoja građanska prava (vidi, slučaj ESLJP-a: *Běleš i drugi protiv Republike Češke*, br. 47273/99, presuda od 12. novembra 2002. godine, stav 49).
76. U kontekstu osnovnih načela koja proizilaze iz sudske prakse ESLJP-a, prvo treba napomenuti da „pravo na pristup pravdi“ predstavlja važan element sadržan u stavu 1, člana 6. EKLJP-a. Poslednje navedeni, između ostalog, svakome daje pravo da pokrene postupak za utvrđivanje građanskih prava i obaveza pred sudom ili tribunalom (vidi, između ostalog, slučaj ESLJP-a: *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, gore citiran, stavovi 28-36). Štaviše, tamo gde postoji ozbiljan i istinski spor u pogledu zakonitosti mešanja u građanska prava, član 6. EKLJP-a (i) daje pravo relevantnom pojedincu „da ovo pitanje domaćeg zakona odredi sud“ (vidi, slučajeve ESLJP-a: *Z i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 29392/95, presuda od 10. maja 2001. godine, stav 92; *Marković i drugi protiv Italije*, napred citiran, stav 98); i (ii) odbijanje suda da ispita navode pojedinaca u vezi sa kompatibilnošću određenog postupka sa osnovnim procesnim garancijama pravičnog suđenja ograničava njihov pristup sudu (vidi, između ostalog, slučaj ESLJP-a: *Al-Dulimi i Montana Management Inc. Protiv Švajcarske*, br. 5809/08, presuda od 21. juna 2016. godine, stav 131).

77. Sud dalje naglašava da na osnovu načela koja proizilaze iz sudske prakse ESLJP-a, pravo na „*pristup pravdi*“ nije apsolutno, već može biti podložno ograničenjima, budući da sama priroda ovog prava zahteva proceduralno regulisanje od strane relevantne države koja uživa određenu slobodu procene u ovom kontekstu. S tim u vezi, na osnovu iste sudske prakse, uključujući i sudske praksu Ustavnog suda, svako ograničenje prava na „*pristup pravdi*“ ne bi trebalo da ograničava ili umanjuje pristup osobe na takav način ili u tolikoj meri da može biti oštećena sama suština prava „*pristupa pravdi*“ (vidi, slučaj ESJP-a: [Stanev protiv Bugarske](#), br. 36760/06, presuda od 17. januara 2012. godine, stav 229; [Baka protiv Mađarske](#), br. 20261/12, presuda od 23. juna 2016. godine, stav 120; [Naït-Liman protiv Švajcarske](#), br. 51357/07, presuda od 15. marta 2018. godine, stav 113; [Philis protiv Grčke \(br. 1\)](#), br. 12750/87; 13780/88; 14003/88, presuda od 27. avgusta 1991. godine, stav 59; i [De Geouffre de la Pradelle protiv Francuske](#), br. 12964/87, presuda od 16. decembra 1992. godine, stav 28). Takva ograničenja neće biti kompatibilna sa proceduralnim garancijama EKLJP-a ako (i) ne teže legitimnom cilju ili (ii) ako ne postoji razuman odnos proporcionalnosti između upotrebljenih sredstava i cilja koji se želi postići (vidi, slučajeve ESLJP-a: [Lupeni Grčkokatolička parohija i drugi protiv Rumunije](#), br. 76943/11, 2016, stav 89; i [Naït-Liman protiv Švajcarske](#), br. 51357/07, presuda od 15. marta 2018. godine, stav 115).
78. U principu i na osnovu sudske prakse ESLJP-a, pravo na pristup pravdi mora biti „*praktično i delotvorno*“ (vidi, slučajeve ESLJP-a: [Zubac protiv Hrvatske](#), napred citiran, stavovi 76-79; [Bellet protiv Francuske](#), br. 23805/94, 4. decembar 1995. godine, stav 38), imajući u vidu istaknuto mesto koje u demokratskom društvu zauzima pravo na pravično suđenje (vidi, slučaj ESLJP-a: [Prince Hans-Adam II of Liechtenstein protiv Nemačke](#), br. 42527/98, presuda od 12. jula 2001. godine, stav 45). Da bi pravo na pristup bilo delotvorno, pojedinac mora (i) „*imati jasnu, praktičnu priliku da ospori akt koji predstavlja uplitanje u njegova prava*“ (vidi, slučaj ESLJP-a: [Bellet protiv Francuske](#), br. 23805/94, 4. decembar 1995. godine, stav 36); ili (ii) jasnu, praktičnu priliku da se traži kompenzacija (vidi, slučaj ESLJP-a: [Georgel i Georgeta Stoicescu protiv Rumunije](#), br. 9718/03, presuda od 26. oktobra 2011. godine, stav 74).
79. Koliko je to relevantno u okolnostima konkretnog slučaja, bitni u kontekstu prava na „*pristup pravdi*“ su i načela koja potiču iz sudske prakse ESLJP-a, na osnovu kojih, pravila koja regulišu formalne korake koje treba preduzeti i rokove koje treba poštovati u podnošenju žalbe ili zahteva za sudske preispitivanje imaju za cilj da obezbede pravilno sprovođenje pravde i poštovanje, posebno, načela pravne sigurnosti (vidi, slučaj ESLJP-a: [Cañete de Goñi protiv Španije](#), br. 55782/00, presuda od 15. januara 2003. godine, stav 36). Međutim, svaki slučaj treba oceniti u smislu posebnih karakteristika predmetnog postupka (vidi, između ostalog, slučaj ESLJP-a: [Kurşun protiv Turske](#), br. 22677/10, presuda od 30. oktobra 2018. godine, stavovi 103-104), a u primeni proceduralnih pravila, sudovi moraju izbegavati i preterani formalizam koji bi ugrozio pravičnost postupka i preteranu fleksibilnost koja bi učinila ništavnim procesne zahteve propisane važećim zakonima (vidi, slučaj ESLJP-a: [Hasan Tunç i drugi protiv Turske](#), br. 19074/05, presuda od 31. januara 2017. godine, stavovi 32-33).
80. Štaviše, i u kontekstu rokova za pokretanje tužbe i drugih procesnih radnji, što je relevantno u konkretnim okolnostima, sudska praksa ESLJP-a se bavila nizom slučajeva, što je, između ostalog, rezultiralo sledećim načelima (i) strane i njihovi zastupnici moraju delovati sa potrebnom budnošću i pažnjom (vidi, slučaj ESLJP-a: [Kamenova protiv Bugarske](#), br. 62784/09, presuda od 12. jula 2018. godine, stavovi 52-55); (ii) domaći sudovi ne bi trebalo da tumače važeći zakon na nefleksibilan

način/strogo formalno sa efektom nametanja obaveze koju parničari ne bi mogli da ispoštuju, odnosno zahtevajući da se žalba uloži počev od trenutka donošenja odluke umesto od trenutka kada žalilac/stranka ima saznanja o relevantnoj odluci – jer bi u takvim okolnostima poštovanje relevantnog roka zavisilo od faktora koji su potpuno van kontrole dotičnog žalioca/stranke (vidi, između ostalog, slučaj ESLJP-a: [Ivanova i Ivashova protiv Rusije](#), br. 797/14 i 67755/14, presuda od 26. januara 2017. godine, stav 57); i (iii) prihvatanje tužbi/žalbi van roka propisanih u važećim zakonima, iz razloga koji se ne čine posebno ubedljivim, može takođe rezultirati povredom načela pravne sigurnosti (vidi, između ostalog, slučaj ESLJP-a: [Magomedov i drugi protiv Rusije](#), br. 33636/09 i drugi, presuda od 28. marta 2017. godine, stavovi 87-89).

81. Za potrebe ocene navoda podnosioca zahteva o povredi relevantnog prava na „pristup pravdi“ zagaranovanog članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, Sud će dalje predstaviti opšta načela koja proizilaze iz sudske prakse ESLJP-a i Suda u kontekstu prava na „pristup pravdi“, konkretno iz ugla zakonskih rokova za pokretanje postupka i drugih procesnih rokova. U tu svrhu, Sud će sumirati konkretne slučajeve u kojima su takva pitanja relevantna za okolnosti konkretnog slučaja razmatrana i koja su dovela do povrede ili ne prava na „pristup pravdi“ kako bi se ista načela primenila u okolnostima konkretnog slučaja podnosioca zahteva. Sud će (i) prvo predstaviti relevantne slučajeve ESLJP-a, da bi nastavio sa (ii) relevantnim slučajevima Suda.

(i) *Relevantna sudska praksa ESLJP-a – pristup pravdi u kontekstu tumačenja procesnih rokova utvrđenih u primenjivom zakonu*

82. Sud će dalje odraziti jedan broj slučajeva ESLJP-a, koji su posebno tretirali garancije „pristupa pravdi“ EKLJP-a iz perspektive tumačenja proceduralnih rokova utvrđenih u odgovarajućim važećim zakonima. Slučajevi predstavljani u nastavku, odnosno a) *Zvolsky i Zvolska protiv Republike Češke*, br. 46129/99 presuda od 12. novembra 2002. godine; b) *Miragall Escalono i drugi protiv Španije* br. [38366/97](#), [38688/97](#), [40777/98](#), [40843/98](#), [41015/98](#), [41400/98](#), [41446/98](#), [41484/98](#), [41487/98](#) i [41509/98](#), presuda od 25. januara 2000. godine; c) *Ivanova i Ivashova protiv Rusije*, napred citiran; i d) *Clayven protiv Švajcarske*, br. 16730/15, odluka od 12. septembra 2017. Godine, uključuju slučajeve u kojima je ESLJP utvrdio ili nije utvrdio povredu člana 6. EKLJP-a u smislu „pristupa pravdi“ zbog preterano formalističkog tumačenja proceduralnih rokova, što je omogućilo Sudu da naknadno primeni na slučaj podnosioca zahteva, zajednički imenitelj načela koja proizilaze iz odgovarajuće sudske prakse ESLJP-a.

a) *Zvolsky i Zvolská protiv Republike Češke*

83. Okolnosti u slučaju *Zvolsky i Zvolska protiv Republike Češke* se odnose na ugovor o prodaji farme i poklonu susednog zemljišta zaključen 1967. između podnosioca i M.R. 1991. godine, M.R. je takođe potpisao izjavu na osnovu koje je tvrdio da je predmetno zemljište slobodnom voljom preneo. Međutim, 1993. godine on je pokrenuo građanski postupak protiv podnosioca, tražeći delimično raskid ugovora koji se odnosi na poklon susednog zemljišta. Nadležni Okružni sud je odlučio u korist M.R. Regionalni sud je potvrdio dotičnu presudu kojom se ukida relevantni deo ugovora o prodaji i poklonu. Vrhovni sud je odbio podnosiocima dozvolu da se žale u vezi sa pravnim pitanjima, smatrajući da presuda Okružnog suda nije predstavila pitanja od ključnog pravnog značaja. Odgovarajuća odluka je od 29. jula 1997. godine, ali je podnosiocima uručena 11. septembra 1997. godine, a njihova žalba Ustavnom sudu je podneta 12. novembra 1997. godine. Ustavni sud je 4. avgusta 1998. proglasio njihovu žalbu neprihvatljivom kao van roka, između ostalog, obrazlažući da (i) stranke nemaju pravo da pokrenu postupak pred Vrhovnim sudom koji ne ispunjava uslove da bude dozvoljen prema zakonskim pravilima ili da podnesu zahtev u postupku za izdavanje

naloga kojim se poništavaju odluke redovnih sudova; (ii) ustavna žalba se mogla podneti samo protiv odluke apelacionog suda, koja je postala izvršna 15. maja 1996. godine; i (iii) da je, uzimajući u obzir da se žalba Ustavnom sudu mogla podneti tek nakon relevantne odluke Apelacionog suda u kontekstu ovog slučaja, protekao zakonski rok za žalbu na odluku Regionalnog suda pred Ustavnim sudom (vidi *Zvoltsky i Zvoltska protiv Češke Republike*, citirano gore, stavovi 9-17).

84. Pred ESLJP-om, podnosioci zahteva su tvrdili da postoji povreda prava na pristup pravdi i jednakosti pred zakonom, prvenstveno zbog činjenice da je (i) sudska praksa Ustavnog suda bila divergentna po pitanju dostupnih pravnih sredstava, odnosno da li je dotičnu žalbu trebalo podneti Vrhovnom sudu ili Ustavnom sudu nakon odluke Apelacionog suda, kao i rokova za podnošenje žalbe Ustavnom sudu; i (ii) 1. januara 1996. godine, naime, pre odluke Apelacionog suda u njihovom slučaju, odgovarajući građanski zakonik je izmenjen, dajući Vrhovnom sudu ovlašćenje da ocenjuje pitanja zakona protiv odluke Apelacionog suda, čime je pojasnio da je žalba Vrhovnom sudu delotvorno pravno sredstvo (vidi, *Zvolský i Zvolská protiv Češke Republike*, citirano gore, stavovi 41-44). S druge strane, Vlada je navodila da ne postoji povreda u pogledu pristupa pravdi, prvenstveno zbog činjenice da bi (i) žalba Vrhovnom sudu bila delotvorna samo ako bi se razmatralo o pravnim pitanjima; (ii) podnosioci zahteva su trebali da podnesu svoju ustavnu žalbu istovremeno sa žalbom Vrhovnom sudu kako bi izbegli rizik da budu van roka od šezdeset (60) dana ako im bude odbijeno pravo na žalbu po pravnim pitanjima; i (iii) pošto podnosioci zahteva nisu preduzeli mere predostrožnosti da podnesu dve žalbe istovremeno kako bi izbegli da budu van roka za podnošenje ustavne žalbe, oni su se sopstvenim nemarom lišili jednog pristupačnog i delotvornog domaćeg sredstva (vidi, *Zvolský i Zvolská protiv Češke Republike*, citirano gore, stavovi 39-40).
85. U ocenjivanju načela koja se odnose na pravo na pristup pravdi, ESLJP je, između ostalog, ostao pri stavu da (i) jedan od osnovnih aspekata vladavine prava zahteva da svi parničari imaju delotvorno pravno sredstvo koji im omogućava da potvrde svoje građansko pravo; ali i da (ii) „pravo na sud“, čiji je jedan aspekt pravo na pristup pravdi, nije apsolutno, jer podleže ograničenjima, posebno kada su u pitanju uslovi prihvatljivosti žalbe, budući da po svojoj prirodi zahteva regulaciju od strane države i da su pravila o postupku i rokovima za žalbe osmišljena da obezbede pravilno sprovođenje pravde i, posebno, pravnu sigurnost. Ipak, ESLJP je takođe naglasio da će ograničenja biti kompatibilna sa članom 6. EKLJP-a samo ako teže legitimnom cilju i ako postoji razuman odnos proporcionalnosti između upotrebljenih sredstava i legitimnog cilja kojem se teži (vidi, *Zvolský i Zvolská protiv Češke Republike*, citirano gore, stavovi 46-47).
86. ESLJP je u ovom slučaju utvrdio povredu, između ostalog, pozivajući se na važeće zakonodavstvo, odnosno odgovarajući Zakon o Ustavnom sudu, na osnovu kojeg se ustavne žalbe moraju izjaviti u roku od šezdeset (60) dana od dana dostavljanja žalioocu pravosnažne odluke popravnom sredstvu za zaštitu njegovih/njenih prava. Prema navedenom obrazloženju, zakon nije razjasnio da li se konačno pravno sredstvo odnosi na redovna ili vanredna pravna sredstva, pa je stoga, posebno zbog izmena dotičnog građanskog zakonika u međuvremenu, rok od šezdeset (60) dana trebalo da se računa počev od konačne odluke Vrhovnog suda, a ne od konačne odluke Apelacionog suda, kao što je smatrao odgovarajući Ustavni sud kada je zahtev podnosioca proglasio neprihvatljivim, kao neblagovremen (vidi, *Zvolský i Zvolská protiv Češke Republike*, citirano gore, stavovi 48-53).

b) *Miragall Escolano i drugi protiv Španije*

87. Okolnosti u slučaju [*Miragall Escolano i drugi protiv Španije*](#) se odnose na neke beneficije za hemičare u Španiji koje su utvrđene naredbom ministra od 22. januara 1982. godine i koje su naknadno smanjene naredbom ministra od 10. avgusta 1985. godine protiv kojih je Nacionalno društvo hemičara Španije pokrenulo sudski postupak. Odgovarajući Vrhovni sud je ukinuo naredbu ministra. Presuda Vrhovnog suda je doneta 4. jula 1987. godine i uručena je Nacionalnom društvu hemičara 7. jula 1987. godine, ali ne i podnosiocima zahteva, pošto oni nisu bili stranke u postupku. Za okolnosti slučaja je važno da je presuda Vrhovnog suda postala javna 5. novembra 1987. godine, objavljivanjem u Službenom listu. U odvojenom postupku, 5. i 6. jula 1988. godine, podnosioci zahteva su podneli zahtev Državnom opštem upravnom odeljenju za isplatu naknade štete pretrpljene kao rezultat naloga ministra. Njihovi tužbeni zahtevi su odbačeni kao neblagovremeni, jer su nadležni organi računali da zakonski utvrđen rok od godinu dana počinje da teče od trenutka donošenja odluke Vrhovnog suda, odnosno 4. jula 1987. godine, a ne 7. jula, odnosno 5. novembra 1987. godine, kada je odgovarajuća odluka Vrhovnog suda dostavljena Nacionalnom društvu hemičara ili je postala javna objavljivanjem u Službenom listu. Vrhovni sud i Ustavni sud su podržali tumačenje organa uprave, tvrdeći da su zahtevi za obeštećenje podneti dva dana nakon zakonskog roka utvrđenog zakonom (vidi, [*Miragall Escolano i drugi protiv Španije*](#) gore citiran, stavovi 11-20).
88. Pred ESLJP-om, podnosioci zahteva su tvrdili da postoji povreda u pogledu pristupa pravdi, argumentujući preterano restriktivno tumačenje zakonskih rokova od strane odgovarajućih sudova, uzimajući u obzir da se nije moglo očekivati od podnosilaca zahteva da znaju za datum u kojem je doneta presuda Vrhovnog suda, već zakonske rokove treba računati od dana kada je ta presuda postala javna, odnosno od 5. novembra 1987. godine (vidi, [*Miragall Escolano i drugi protiv Španije*](#) gore citiran, stavovi 26 i 28-29). S druge strane, Vlada je tvrdila da nema povrede u pogledu pristupa pravdi, prvenstveno zbog činjenice da je (i) odgovarajuća presuda Vrhovnog suda kojom je poništena naredba ministra bila od 4. jula 1987. godine i da je od tog datuma počeo da teče zakonski rok od godinu dana; i (ii) da je 16.000 državnih službenika podnelo zahteve za obeštećenje u ovom roku za razliku od podnosilaca zahteva (vidi, [*Miragall Escolano i drugi protiv Španije*](#) gore citiran, stav 30).
89. ESLJP je utvrdio povredu u ovom slučaju, između ostalog, tvrdeći da (i) podnosioci zahteva nisu bili strane u početnom postupku i da im stoga nije uručena prvobitna presuda Vrhovnog suda, odnosno ona od 4. jula 1987. godine; i (ii) stranke moraju biti u mogućnosti da iskoriste svoje pravo da pokrenu tužbu ili da ulože žalbu od trenutka kada su se mogli efektivno upoznati sa sudskim odlukama koje im nameću teret ili koje mogu narušiti njihova legitimna prava ili interese. U suštini, na osnovu ocene ESLJP-a, tumačenje lokalnih vlasti, na osnovu kojeg je rok trebalo da se računa od trenutka donošenja osporene odluke, a ne od trenutka kada je osporena odluka postala javna, stavlja neproporcionalno teret na podnosiocima zahteva što je dovelo do gore pomenute povrede člana 6. EKLJP-a (vidi, [*Miragall Escolano i drugi protiv Španije*](#) gore citiran, stavovi 36-39).

c) *Ivanova i Ivashova protiv Rusije*

90. Okolnosti u slučaju [*Ivanova i Ivashova protiv Rusije*](#) se odnose na dve podnositeljke zahteva koje su pokrenule odvojeni postupak, ali su tužbe odbijene od strane relevantnih sudova zbog proceduralnih aspekata koji se odnose na računanje rokova. Prva podnositeljka zahteva, odnosno Ivanova, pokrenula je pravni postupak u vezi sa beneficijama socijalnog osiguranja. Odgovarajući Okružni sud je pozvao podnositeljku zahteva da ispravi nepravilnosti u svojoj žalbi, uz opomenu o neprihvatljivosti navedenog zahteva u suprotnom. Predmet je 28. maja 2013. godine odbijen, kao neprihvatljiv. Podnositeljka zahteva se žalila na relevantnu odluku Vrhovnom sudu,

tvrdi da nikada nije dobila zahtev nižeg suda da dopuni svoju žalbu. Vrhovni sud je potvrdio presudu Okružnog suda (vidi, [Ivanova i Ivashova protiv Rusije](#) gore citirano, stavovi 6-12). S druge strane, druga podnositeljka zahteva, naime Ivashova, pokrenula je građansku parnicu protiv privatne kompanije. Nadležni Okružni sud je 18. februara 2014. godine delimično usvojio njen zahtev. Izreka dotične odluke je javno pročitana na ročištu, međutim, podnositeljka, uprkos ponovljenim zahtevima, nije dobila kopiju odluke do 25. marta 2014. godine. Ipak, i pored toga što još uvek nije dobila kopiju odluke, podnela je dotičnu žalbu višem sudu 18. marta 2014. godine, uz obrazloženje da će njeni pravni argumenti biti dodatno dopunjeni po prijemu osporene odluke. Nadležni sud je podnositeljki zahteva dao rok za dopunu žalbe, odnosno 12. april 2014. godine, međutim ova odluka je podnositeljki zahteva stigla tek 9. aprila 2014. godine. Nadležni sud je 23. aprila 2014. godine odbio žalbu podnositeljke zahteva i odluku koju je potvrdio gradski sud Sankt Peterburga (vidi [Ivanova i Ivashova protiv Rusije](#) gore citirano, stavovi 13-23).

91. Ocenjujući načela koja se odnose na pravo na pristup pravdi, ESLJP je, između ostalog, ostao pri stavu da (i) pravo na sud podrazumeva i pravo na primanje adekvatnog obaveštenja o sudskim odlukama, posebno u slučajevima kada se mora podneti žalba u određenom roku; i (ii) pravo na tužbu ili žalbu mora se ostvariti od trenutka kada zainteresovane strane mogu stvarno znati za sudske odluke koje im nameću teret ili bi mogle povrediti njihova prava ili legitimne interese (vidi [Ivanova i Ivashova protiv Rusije](#) gore citirano stavovi 43 i 45). U tom pogledu, ESLJP nije utvrdio povredu u slučaju Ivanova, ali je utvrdio povredu člana 6. EKLJP-a u slučaju Ivashova. Što se tiče prve, ESLJP je, između ostalog, ostao pri stavu da je podnositeljka zahteva bila upoznata sa obaveštenjem Suda kojim se traži dopuna prve žalbe ili je morala biti svesna i da je trebalo da deluje proaktivno, dodajući da je nastranke u postupku da učine sve što je u njihovoj moći da odbrane svoje interese i da, u ovom slučaju, podnositeljka zahteva nije pokazala takvu revnost time što je dozvolila da protekne rok koji je odredio sudija da bi se otklonile nepravilnosti u njenom zahtevu (vidi [Ivanova i Ivashova protiv Rusije](#) gore citirano stavovi 49-50). Što se tiče druge, ESLJP tvrdio je da su domaći sudovi, odbijajući žalbu podnositeljke zahteva zbog zakašnjenja/neblagovremenosti, izvršili strogo formalno tumačenje važećeg zakona koje je za posledicu imalo obavezu koju podnositeljka zahteva nije mogla da ispoštuje, čak i da je pokazala posebnu marljivost. Ovo prvenstveno zbog toga što su domaći sudovi računali žalbene rokove od trenutka donošenja osporene odluke, a ne od trenutka od kada je podnositeljka zahteva imala pristup odluci, uprkos njenim kontinuiranim pokušajima u tom pogledu, uključujući i podnošenje relevantne žalbe u okviru odgovarajućih rokova a da još nije dobila ceo tekst osporene odluke jer joj ista još nije stavljena na raspolaganju (vidi [Ivanova i Ivashova protiv Rusije](#) gore citirano stav 57).

d) *Claiven protiv Švajcarske*

92. Konačno, okolnosti u slučaju *Claiven protiv Švajcarske* gore citiran se odnose na pravni postupak pokrenut u vezi sa procesom stečaja. Prva odluka o slučaju je doneta 15. maja 2014. godine, koja je podnosiocu zahteva uručena 2. juna 2014. godine. Podnosilac zahteva se žalio Kantonalnom sudu, koja je odbijena 21. avgusta 2014. godine, a koja je dostavljena podnosiocu zahteva 26. avgusta 2014. godine. Na ovu odluku je uložena žalba Saveznom sudu 25. septembra 2014. godine. U odluci Kantonalnog suda je navedeno da podnosilac ima rok od trideset (30) dana da podnese žalbu, međutim, važeći zakon, odnosno Zakon o Federalnom sudu, navodi da se žalba mora podneti u roku od deset (10) dana. Žalba na ovu odluku podneta je Saveznom sudu 25. septembra 2014. godine. Savezni sud je presudom od 2. oktobra 2014. godine, dostavljenom/objavljenom 7. oktobra 2014. godine, proglasio žalbu podnosioca zahteva neprihvatljivom na osnovu toga što je bila van roka, uz napomenu

da je rok za žalbu od deset dana istekao dana 5. septembra 2014. godine. U relevantnoj presudi Saveznog suda je, između ostalog, navedeno da (i) su zahtevi za advokatima bili veći i da se od njih očekivalo da u svim slučajevima pažljivo razmotre dostupna pravna sredstva; i (ii) advokat podnosioca zahteva, koji je zastupao podnosioca zahteva i pred kantonalnim vlastima i pred Saveznim sudom, mogao je shvatiti netačnost u vezi sa relevantnom pravnom poukom o pravnim sredstvima jednostavnim čitanjem važećeg zakonodavstva (vidi *Claiven protiv Švajcarske* gore citiran, stavovi 3-7).

93. Mora se napomenuti da je relevantni Zakon o Saveznom sudu sadržao tri relevantne odredbe, na osnovu kojih je podnosilac zahteva navodio da mu je povređeno pravo na pristup pravdi zagarantovano članom 6. EKLJP-a, zbog činjenice da je rok koji je poštovao za podnošenje žalbe Saveznom sudu bio zasnovan na pravnoj pouci Kantonalnog suda, odnosno (i) članu 49. (Neuredno obaveštenje) na osnovu kojeg, neuredno obaveštenje, posebno zbog netačne ili nepotpune naznake pravnih sredstava ili izostanka ove naznake da li je sredstvo propisano, ne sme naneti štetu strankama; (ii) članu 50. (Vraćanje u pređašnje stanje), na osnovu kojeg, između ostalog, ako su, iz bilo kog razloga osim neurednog obaveštenja, stranka ili njen zastupnik bili sprečeni da postupe u određenom roku, a da nisu učinili grešku, rok će biti vraćen pod uslovom da stranka to zahteva, uz navođenje razloga, u roku od 30 (trideset) dana od dana kada je smetnja prestala; i (iii) članu 100. (Žalba protiv odluke), na osnovu kojeg se žalba protiv odluke mora podneti Saveznom sudu u roku od 30 (trideset) dana od obaveštenja o kompletnoj isporuci i da je rok za žalbu deset dana protiv odluke kantonalnog nadzornog organa u vezi naplate duga i stečaja (vidi *Claiven protiv Švajcarske* gore citiran, stav 10).
94. Razmatrajući navode podnosioca zahteva u vezi sa povredom člana 6. EKLJP-a zbog uskraćivanja pristupa pravdi zbog odluke Saveznog suda da je njegova žalba bila neblagovremena, ESLJP je primenio odgovarajući test u ovom pogledu, i zaključio da iako nema sumnje da je sporna mera, odnosno poštovanje rokova utvrđenih zakonom, težila legitimnim ciljevima, odnosno, dobrom sprovođenju pravde i poštovanju načela pravne sigurnosti, ta mera je takođe bila proporcionalna traženim ciljevima, čime je zaključio da pravo podnosioca zahteva na pristup pravdi zagarantovano članom 6. EKLJP-a nije povređeno, odbacujući navode podnosioca zahteva, kao očigledno neosnovane (vidi *Claiven protiv Švajcarske* gore citiran, stavovi 27-30).
95. U vezi sa poslednje navedenim, ESLJP je, između ostalog, ostao pri stavu da (i) je upravo u kontekstu prava na pristup pravdi posebno razvio načelo prema kojem je prikladno tumačiti i primenjivati odredbe EKLJP-a, na način koji njene zahteve čini „konkretnim i delotvornim“; i (ii) takođe je potrebno uzeti u obzir posebnosti svakog konkretnog slučaja kako bi se izbegla mehanička primena odredaba zakona na određenu situaciju (vidi *Claiven protiv Švajcarske* gore citiran, stav 22).
96. ESLJP je prilikom razmatranja okolnosti slučaja uzeo u obzir (i) članove 49, 50 i 100. Zakona o Saveznom sudu; (ii) činjenicu da je podnosioca zahteva zastupao advokat; i (iii) činjenicu da je rok za pokretanje dotičnog postupka jasno utvrđen zakonom, uprkos činjenici da je podnosilac zahteva bio pogrešno savetovan od strane nadležnog Kantonalnog suda u pogledu rokova u kojima je odgovarajuća žalba trebala biti podneta, i zaključio da (i) greške koje su počinili zastupnici podnosioca zahteva u principu ne uključuju odgovornost vlasti prema EKLJP-u; i (ii) u okolnostima konkretnog slučaja, relevantni Savezni sud je dovoljno uzeo u obzir posebne okolnosti konkretnog slučaja i nije tumačio važeći zakon na strogo formalistički način (vidi *Claiven protiv Švajcarske* gore citiran, stavovi 16-18 i 23-27).

(ii) *Relevantna sudska praksa Suda – pristup pravdi u kontekstu tumačenja procesnih rokova definisanih važećim zakonom*

97. Sud se u dva slučaja bavio tumačenjem procesnih rokova utvrđenih važećim zakonom od strane redovnih sudova, utvrđujući povredu prava na pristup pravdi zagaranovanog članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, odnosno u (i) slučaju KI54/21, podnosilac zahteva: *Kamber Hoxha*, presuda od 2. decembra 2021. godine (u daljem tekstu: presuda Suda u slučaju KI54/21); i (ii) slučaj KI55/21, podnosilac zahteva: *Muhamet Ademi*, presuda od 6. juna 2022. godine (u daljem tekstu: presuda Suda u slučaju KI55/21).
98. Okolnosti oba slučaja se odnose na korektivne službenike Korektivne službe Kosova čiji je radni odnos prestao u junu 2004. godine, kao rezultat utvrđivanja povrede relevantnog etičkog kodeksa, odnosno disciplinskih povreda. Činjenične i pravne okolnosti ova dva slučaja su slične. Iste odražavaju procedure koje su vođene u redovnim sudovima i koji su se više od jedne decenije bavili relevantnim navodima podnosioca zahteva u meritumu i koji su konačno kroz relevantne odluke Vrhovnog suda iz 2021. godine odbijeni sa obrazloženjem da su prvobitne tužbe, odnosno one iz 2004. godine, bile neblagovremene.
99. Tačnije, podnosilac zahteva je u slučaju KI54/21, na osnovu važeće uredbe, odnosno Uredbe UNMIK-a 2001/36, protiv odluke o relevantnom prekidu radnog odnosa, a kojoj je nedostajala pravna pouka, 13. jula 2004. godine podneo tužbu u drugom stepenu poslodavca koji je 26. januara 2005. godine odbio dotičnu tužbu, te je 2. februara 2005. godine podnosilac zahteva podneo relevantnu tužbu Opštinskom sudu. Od 2005. godine, redovni sudovi su se bavili njegovim predmetom u meritumu, počevši od (i) Opštinskog suda koji je odlučio u korist podnosioca zahteva, usvajajući njegov tužbeni zahtev i obavezujući poslodavca da vrati podnosioca zahteva na njegovo radno mesto; (ii) Okružnog suda, koji je vratio predmet na presuđivanje, naglašavajući, između ostalog, nadležnost Nezavisnog nadzornog odbora da razmatra slučaj; (iii) odlučivanja Nezavisnog nadzornog odbora, koji je odbio odgovarajuću nadležnost sa obrazloženjem da u vreme predmetnog disciplinskog prekršaja isti nije bio osnovan; (iv) Opštinskog suda, koji je presudom iz 2010. godine ponovo odlučio u korist dotičnog podnosioca zahteva; (v) Apelacionog suda, koji je takođe presudio u korist dotičnog podnosioca zahteva; (vi) Vrhovnog suda, koji je vratio slučaj na presuđivanje samo u vezi sa jednom tačkom izreke presude Apelacionog suda, ali koji nije osporio blagovremenost prvobitne tužbe iz 2004. godine; i (vii) Osnovnog suda, koji je 2016. godine ponovo odlučio u korist podnosioca zahteva.
100. Apelacioni sud je 2020. godine, razmatrajući žalbu poslodavca, odbio tužbeni zahtev podnosioca zahteva, pozivajući se na član 83. Zakona o osnovnim pravima iz radnog odnosa iz 1989. godine, navodeći da je prvobitna tužba podneta 2004. godine podneta van procesnih rokova definisanih u gore navedenom zakonu. Relevantno rešenje Apelacionog suda je takođe usvojio i Vrhovni sud (vidi, presudu Suda u slučaju KI54/21, gore citiran, u vezi sa činjenicama i okolnostima slučaja, stavovi 17-41). U ocenjivanju navoda podnosioca zahteva, ističući, (i) načela koja proizilaze iz sudske prakse ESLJP-a u kontekstu prava na pristup pravdi, kao i (ii) činjenicu da je sam Apelacioni sud razmatrao predmet podnosioca zahteva dva puta, i to 2006. i 2014. godine, i Vrhovni sud 2015. godine, nikada ne osporivši rok prvobitne tužbe podnosioca zahteva, dok su 2020. i 2021. godine prvobitnu tužbu smatrali neblagovremenom, Sud je utvrdio da u konkretnim okolnostima ovog slučaja, legitimna svrha pravilnog sprovođenja pravde, koja je uključivala i poštovanje procesnih rokova definisanih zakonom, više nije bila proporcionalna cilju kome se težilo, a kao rezultat prekomerne formalizacije nije više bila u službi pravne sigurnosti i povredila je pravo podnosioca zahteva na pristup pravdi (vidi, presudu Suda u

slučaju KI54/21, gore citiran, u vezi sa ocenom Suda, stavovi 52-94). U sličnim činjeničnim i pravnim okolnostima, Sud je isto utvrdio u okolnostima slučaja KI55/21.

II. Primena gore razređenih načela u okolnostima konkretnog slučaja

101. U kontekstu primene gore navedenih načela u okolnostima konkretnog slučaja, Sud podseća da podnosilac zahteva osporava osporene akte TSK-a od 6. aprila 2022. godine. On je 28. aprila 2022. godine iste osporio pred Ustavnim sudom, tražeći ocenu njihove ustavnosti, koji je Sud odbio, jer podnosilac zahteva nije iscrpeo zakonski propisana pravna sredstva prema uslovima iz stava 7, člana 113. Ustava. Rešenje o neprihvatljivosti Suda u slučaju KI57/22 i 79/22 je doneto i dostavljeno 4. jula 2022. godine i objavljeno 26. jula 2022. godine.
102. Dana 28. jula 2022. godine, podnosilac zahteva se obratio Osnovnom sudu osporavajući akte TSK-a od 6. aprila 2022. godine, i takođe tražeći određivanje bezbednosti tužbenog zahteva sa privremenom merom, odnosno odlaganjem izvršenja osporenih akata. Podnosilac zahteva nije osporio činjenicu da je relevantna tužba podneta van roka od 30 (trideset) dana u skladu sa odredbama člana 27. ZUS-a. Međutim, podnosilac zahteva je tvrdio da se njegova tužba treba smatrati blagovremenom na osnovu člana 28. ZUS-a i 129. i 130. ZPP-a respektivno.
103. Tačnije, na osnovu (i) stava 2, člana 28. ZUS-a, ako tužba nije predata sudu, nego drugom neovlašćenom organu, zatim stiže u sud nakon isteka roka za podnošenje tužbe, smatraće se da je blagovremeno podnesena, ako se njeno podnošenje tom organu može prepisati neznanju ili očiglednoj omašci podnosioca; (ii) stava 1, člana 129. ZPP-a, ukoliko stranka ne ide uopšte a ročište ili izgubi rok za izvršenje neke parnične radnje i iz tog razloga izgubi pravo da kasnije izvrši parničnu radnju vezanu rokom, sud će dozvoliti ovoj stranci, po njenom predlogu, da kasnije izvrši tu radnju, ukoliko konstatuje da postoje opravdani razlozi koji se nisu mogli utvrditi a ni izbeći, a na osnovu stava 2, člana 129. ZPP-a, kada se dozvoli vraćanje na prethodno stanje parnični postupak se vraća na ono stanje na koje se nalazio pre nepostupanja i poništavaju se sve odluke, koje je doneo sud zbog ne postupanja; i (iii) na osnovu člana 130. ZPP-a, predlog za vraćanje na prethodno stanje se podnosi sudu na kome je trebalo da se izvrši nedovršeni parnični postupak; predlog treba da se podnese u roku od sedam (7) dana od dana kada je prestao razlog nepostupanja, ukoliko je stranka kasnije saznala o nepostupanju, onda se rok obračunava od dana kada je saznao za nepostupanje, dok se nakon isteka šesdeset (60) dana od dana nepostupanja ne može se tražiti vraćanje na prethodno stanje.
104. Na osnovu gore navedenih odredbi, pred redovnim sudovima, podnosilac zahteva je naglasio (i) da na osnovu člana 28. ZUS-a, njegovu tužbu treba smatrati blagovremenom, jer je kao rezultat „*neznanja ili očigledne omaške*“ tužba, odnosno zahtev za ocenu ustavnosti odluka TSK-a, podneta Ustavnom sudu, odnosno „*nenadležnom organu*“, te je, kao rezultat toga, trebalo smatrati da je njegova tužba Osnovnom sudu stigla blagovremeno, uzimajući u obzir da je zahtev za ocenu ustavnosti u Ustavnom sudu podnet u roku od 30 (trideset) dana utvrđenom ZUS-om; i (ii) da na osnovu člana 129. ZPP-a, uzimajući u obzir da postoje razumni razlozi koji se ne mogu utvrditi ili izbeći, redovni sudovi treba da dozvole podnosiocu zahteva da izvrši proceduralnu radnju, odnosno da pokretane upravni spor, nakon isteka rokova utvrđenih zakonom.
105. Redovni sudovi, odnosno Osnovni sud, Apelacioni sud i Vrhovni sud, odbili su tužbu podnosioca zahteva, kao neblagovremenu, pozivajući se na član 27. ZUS-a, dok su odbili navode podnosioca zahteva u pogledu primenljivosti člana 28. ZUS-a i 129. i 130. ZPP-a, respektivno.

106. U kontekstu blagovremenosti tužbe, odnosno zahteva definisanog u stavu 1, člana 27. ZUS-a, redovni sudovi su istakli da se tužba podnosi u roku od 30 (trideset) dana od dana uručivanja konačnog upravnog akta stranci, dok je u okolnostima slučaja podnosioca zahteva, tužba podneta 28. jula 2022. godine u vezi sa aktima od 6. aprila 2022. godine i usled toga je podneta van rokova utvrđenih važećim zakonom, odnosno ZUS-om.
107. U kontekstu navoda da se tužba trebala smatrati blagovremenom na osnovu člana 28. ZUS-a, jer je zbog *„neznanja ili očigledne omaške“* podneta *„nenadležnom organu“*, odnosno, prema navodu, Ustavnom sudu, Osnovni sud je u principu objasnio da (i) se razlikuje predmetna stvar, naglašavajući, između ostalog, da je *„iz spisa predmeta ove upravne stvari, odnosno iz rešenja o neprihvatljivosti Ustavnog suda br. ref. RK 2027/22 od 25. jula 2022. godine, sud utvrdio da je predmetna stvar u Ustavnom sudu bila ocena ustavnosti odluka TSK-a od 6. aprila 2022. godine, dok ovde tužilac preko predloga i tužbe koju je podneo 28.07.2022. godine Departmanu za upravljanje ovog suda, prvo traži da se odloži izvršenje i da na kraju postupka sud pravosnažnom odlukom ukine navedene odluke tuženog, ukine u celosti proces intervjuisanja kao neustavan i nezakonit i vrati TSK na početak procesa imenovanja glavnog tužioca“*; i da je (ii) član 28. ZUS-a primenjiv kada je tužba podneta usled *„neznanja ili očigledne omaške“* nenadležnom organu, a poslednje navedeni bi dostavio tužbu nadležnom organu, ističući, između ostalog, da ukoliko bi *„ustavna institucija kojoj se tužilac obratio sa gore navedenim zahtevom istu uputio na razmatranje u nadležnost ovog suda, smatrala bi se blagovremenom, da se strana obratila instituciji u roku koji je utvrđen članom 27, stav 1 ZUS-a, i da je ovom sudu stigla nakon zakonskog roka za pokretanje upravnog spora“*.
108. Isti stav Osnovnog suda, u kontekstu primenljivosti člana 28. ZUS-a, potvrdio je i Apelacioni sud, koji je takođe osporio navod podnosioca zahteva u vezi sa *„neznanjem ili očiglednom omaškom“* kao jednim od uslova za primenu člana 28. ZUS-a, ističući, između ostalog, da se *„tužilac ne može pozivati na svoju očiglednu omašku u upućivanju tužbe nenadležnom organu, zasnivajući se na tri slučaja kada je Ustavni sud Republike Kosovo primio nadležnost Osnovnog suda u Prištini-Departman za upravljanje, da oceni konačne akte doneta od strane upravnih organa, zato što tužilac i njegov zastupnik imaju odgovarajuće pravno obrazovanje i da je trebalo da znaju da je pravni poredak u Republici Kosovo izgrađen na osnovu zakona, a ne na osnovu sudskog predsedana, i da prema zakonima koji se primenjuju na Kosovu, Osnovni sud u Prištini-Departman za upravljanje, ima isključivu nadležnost da ocenjuje zakonitost pravosnažnih akata donetih u upravnom postupku od strane upravnih organa, a ne da sledi sudski predsedan koji je stvorio Ustavni sud Kosova u tri slučaja, te je u tom smislu ovaj navod tužioca neodrživ, pa shodno time i neosnovan“*.
109. Konačno, čak i Vrhovni sud, u kontekstu primenljivosti člana 28. ZUS-a, potvrđuje odlučivanje nižestepenih sudova, ističući činjenicu da za primenljivost gore navedenog člana moraju biti ispunjena dva uslova, odnosno (i) da je tužba podneta nenadležnom organu kao rezultat *„neznanja ili očigledne omaške“*; i (ii) da ista stigne nadležnom organu nakon roka utvrđenog zakonom. U kontekstu ova dva uslova, Vrhovni sud naglašava da (i) zahtev za ocenu ustavnosti osporenih odluka TSK-a nije greškom podnet Ustavnom sudu; i (ii) da je o zahtevu za ocenu ustavnosti osporenih odluka TSK-a odlučio Ustavni sud i da nije podnet/nije stigao Osnovnom sudu nakon isteka roka od strane *„nenadležnog organa“* prema zahtevima važećeg zakona. U tom smislu, sud takođe naglašava da *„ovaj zahtev nije stigao prvostepenom sudu nakon isteka roka i nije razmotren da bi se saznao rok, kako to navodi tužilac; i da bi se razmatrao kao tužba i ne može se pozivati na činjenicu da nije znao ili je greškom podneo isti Ustavnom sudu, sve dok je zahtev upućen tom sudu, a da nije iscrpeo“*.

pravna sredstva u redovnom sudskom postupku upravnog spora tužbom o oceni zakonitosti pravosnažnih upravnih odluka, kako je to predviđeno navedenim odredbama ZUS-a”.

110. U kontekstu navoda da je na osnovu članova 129. i 130. ZPP-a, Osnovni sud trebalo da usvoji zahtev za vraćanje u pređašnje stanje, redovni sudovi su, u suštini, precizirali da gore navedeni članovi ZPP-a važe za proceduralne rokove prilikom procesnog razmatranja slučaja i ne važe za vraćanje roka za podnošenje tužbe. U tom smislu, Osnovni sud je, između ostalog, naglasio da „[...] čak ni zahtev za vraćanje u pređašnje stanje ne odgovara slučajevima definisanim odredbama člana 129. i 130. ZPP-a – Zakon o3/L 006, budući da se vraćanje u pređašnje stanje vrši u slučajevima kada je za pravnu stvar već pokrenut sudski postupak, u kojem je neko od učesnika, iz opravdanih razloga, propustio rok za izvršenje neke proceduralne radnje“. Isti stav je zauzeo i Apelacioni sud, koji je, između ostalog, naglasio da je „vraćanje u pređašnje stanje dozvoljeno u slučajevima kada je sudski spor već pokrenut, odnosno sudski postupak je u toku, tokom kojeg je bilo koja stranka, iz opravdanih razloga, propustila rok za izvršenje bilo koje proceduralne radnje. Dok je u slučaju tužioca, u prvostepenom sudu izvršena samo radnja podnošenja tužbe sa predlogom za odlaganje izvršenja odluka TSK-a, a da sud nijednu od stranaka nije pozvao da preduzme neku proceduralnu radnju, koja će se odnositi na bilo koji zakonski ili sudski rok, a za koji će se u slučaju da stranke propuste da izvrše bilo koju radnju koju je naložio sud, primeniti institut vraćanja u pređašnje stanje, ali ne kako je to navodio tužilac“. Na kraju, stav Osnovnog suda, odnosno Apelacionog suda, o primenljivosti članova 129 i 130. ZPP-a, potvrdio je i Vrhovni sud, koji je u ovom kontekstu, između ostalog, naglasio da „sudovi osnovani prema Zakonu o sudovima nisu nadležni za vraćanje prekluzivnog zakonskog roka koji je izgubio sam tužilac koji nije postupio kako je zakonom predviđeno da podnese tužbu Osnovnom sudu u upravnom spornom postupku u okviru dozvoljenog zakonskog roka. Prema članu 129. ZPP-a, propisano je vraćanje rokova, ali tek nakon pokretanja proceduralnih radnji nakon podnošenju tužbe i dalje, ako stranka ne ode na ročište ili propusti rok za izvršenje neke proceduralne radnje. Prema ovoj odredbi, vraćanje u pređašnje stanje je regulisano, u suštini, da bi se stranci dozvolilo da preduzme bilo koju proceduralnu radnju koju nije preduzela u navedenom roku, ili da se stranci dozvoli da ponovo učestvuje na novom ročištu ako postoje razumni razlozi za propuštanje roka za bilo koju proceduralnu, pravnu ili sudsku radnju”.
111. Na osnovu objašnjenja koja su dali redovni sudovi u kontekstu (i) neblagovremenosti tužbe podnosioca zahteva podnetoj Osnovnom sudu; i (ii) neprimenjivosti članova 28. ZUS-a i 129. i 130. ZPP-a, Sud prvo naglašava da, na osnovu sudske prakse ESLJP-a i Suda, u principu, nije uloga ovog Suda da preispituje zaključke redovnih sudova u vezi sa činjeničnim stanjem i primenom materijalnog prava i da ne može oceniti same činjenice zbog kojih je redovni sud doneo jednu umesto neke druge odluke. U suprotnom, Sud bi postupao kao sud „četvrtog stepena“, što bi za posledicu imalo zanemarivanje ograničenja utvrđenih u njegovoj nadležnosti (vidi, u ovom kontekstu, slučaj ESLJP-a: [García Ruiz protiv Španije](#), presuda od 21. januara 1999. godine, stav 28 i tu korišćene reference; i vidi takođe slučajeve Suda: [KI145/20](#), podnositeljka zahteva: *Hafize Gashi*, rešenje o neprihvatljivosti od 22. aprila 2021. godine, stav 34, [KI49/19](#), podnosilac zahteva: *Limak Kosovo International Airport S.H.A.* "Adem Jashari", rešenje od 31. oktobra 2019. godine, stav 48; [KI28/23](#), podnosilac [Rahim Haliti](#), rešenje o neprihvatljivosti od 26. juna 2023. godine, stav 55).
112. S tim u vezi, Sud takođe naglašava da sudska praksa ESLJP-a i Suda takođe određuju okolnosti u kojima treba napraviti izuzetke od ovog stava. Kao što je gore navedeno, dok redovni sudovi imaju primarnu dužnost da rešavaju probleme oko tumačenja važećeg zakona, uloga Suda je da obezbedi ili proveriti da li su efekti ovog tumačenja u

skladu sa Ustavom i EKLJP-om (vidi, slučaj ESLJP-a: [Miragall Escolano i drugi protiv Španije](#), presuda od 25. januara 2000. godine, stavovi 33-39; i vidi, takođe, slučaj Suda: [KI154/17](#) i [KI05/18](#), podnosilac zahteva: *Basri Deva, Afërdita Deva i Društvo sa ograničenim odgovornostima „BARBAS”*, rešenje o neprihvatljivosti od 12. avgusta 2019. godine, stav 64). U principu, takav izuzetak se odnosi na slučajeve za koje se ispostavi da su očigledno proizvoljni, uključujući i one u kojima je sud „očigledno pogrešno primenio zakon” u konkretnom slučaju i koji je mogao da rezultira „proizvoljnim” ili „očigledno neobrazloženim” zaključcima za relevantnog podnosioca zahteva.

113. U okolnostima konkretnog slučaja, a uzimajući u obzir navode podnosioca zahteva o povredi njegovog prava na pristup pravdi, Sud, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, mora oceniti da li stavovi i obrazloženja sudova u pogledu blagovremenosti tužbe podnosioca zahteva podnete Osnovnom sudu, podležu veoma formalističkom tumačenju važećeg zakona, kršeći pravo podnosioca zahteva na pristup pravdi, odnosno da li relevantno tumačenje važećeg zakona od strane redovnih sudova (i) teži legitimnom cilju; i (ii) da li je proporcionalno svrsi kojoj se teži.
114. U kontekstu prvog uslova, odnosno legitimnog cilja, Sud podseća da je sudska praksa ESLJP-a dosledna da poštovanje procesnih rokova definisanih u primenjivom zakonu, sledi legitimni cilj pravne sigurnosti i pravilnog sprovođenja pravde. Sud ističe da su odluke redovnih sudova zasnovane na članu 27. ZUS-a, na osnovu kojeg je rok za pokretanje upravnog spora tačno 30 (trideset) dana od dana dostavljanja konačnog upravnog akta stranci, dok ako upravni akt nije dostavljen, relevantna tužba se može podneti u roku od 60 (šesdeset) dana od dana dostavljanja upravnog akta stranci u čiju je korist akt donet. Poštujući zakonske rokove za pokretanje upravnog spora precizno definisane važećim zakonom, odnosno ZUS-om, Sud ocenjuje da su redovni sudovi sledili legitimni cilj poštovanja načela pravne sigurnosti i pravilnog sprovođenja pravde.
115. Uzimajući u obzir da, na osnovu sudske prakse ESLJP-a, ali i Suda, poslednje navedeni, u kontekstu ustavnih garancija u pogledu pristupa pravdi, mora da oceni da li je pristup redovnih sudova možda bio previše formalistički u tumačenju člana 28. ZUS-a i članova 129. i 130. ZPP-a, što ima za posledicu nesrazmerne posledice po podnosioca zahteva, odnosno povredu prava na pristup pravdi.
116. Ocenjujući da li je tumačenje pravnih rokova definisanih u važećem zakonu, odnosno ZUS-u i ZPP-u, od strane redovnih sudova srazmerno legitimnom cilju pravilnog sprovođenja pravde i načelu pravne sigurnosti, Sud se poziva na načela uspostavljena kroz sudsku praksu ESLJP-a. U ovom kontekstu, i ako što je napred razjašnjeno, Sud prvo naglašava da, na osnovu ove sudske prakse, svaki slučaj mora biti ocenjen u svetlu njegovih karakteristika, balansirajući (i) potrebu da se izbegne veoma formalistički pristup tumačenju zakona koji bi mogao da povredi pravednost procesa u celini; i (ii) izbegavanje preterane fleksibilnosti u tumačenju zakona koje bi štetilo pravnoj sigurnosti predviđenoj kroz proceduralne uslove definisane u važećem zakonu. Da bi precizirao neophodnu ravnotežu između ova dva načela, Sud se još jednom poziva na sudsku praksu ESLJP-a, kroz koju je razmotren pristup pravdi iz perspektive tumačenja pravnih uslova u odnosu na proceduralne rokove utvrđene u važećim zakonima, odnosno na slučajeve a) *Zvolsky i Zvolska protiv Republike Češke* gore citiran; b) *Miragall Escalono i drugi protiv Španije* gore citiran; v) *Ivanova i Ivashova protiv Rusije* gore citiran; i d) *Clayven protiv Švajcarske* gore citiran.
117. Sud podseća da je ESLJP (i) utvrdio povredu u slučajevima *Zvolsky i Zvolska protiv Republike Češke*, i *Miragall Escalono i drugi protiv Španije*; (ii) utvrdio delimičnu

povredu u slučaju *Ivanova i Ivashova protiv Rusije* ; i (iii) nije utvrdio povredu u slučaju *Claiven protiv Švajcarske*.

118. Na osnovu pojašnjenja datih u gore navedenim slučajevima ESLJP-a, u principu, ESLJP je utvrdio povrede u slučajevima u kojima su (i) proceduralni rokovi računati od trenutka donošenja osporene odluke relevantnog suda, a ne od trenutka kada je ista objavljena, kao što je slučaj *Miragall Escolano i drugi protiv Španije*, u kojem je, između ostalog, naglašeno da računanje proceduralnih rokova od trenutka odlučivanja, a ne od trenutka kada je relevantna odluka objavljena, uspostavlja nesrazmeran teret za relevantne strane, što dovodi i do povrede prava na pristup pravdi zagarantovanog članom 6. EKLJP-a; (ii) proceduralni rokovi su računati od trenutka donošenja odluke, a ne njenog objavljivanja, što onemogućava relevantnu stranu, kao što je u slučaju *Ivashova protiv Rusije*, da je uprkos kontinuiranim pokušajima relevantne podnositeljke zahteva, istoj onemogućeno poštovanje proceduralnih rokova utvrđenih zakonom zbog radnji relevantnih javnih organa; ili čak (iii) kada je Ustavni sud odbio žalbe relevantnih strana kao neblagovremene, u okolnostima u kojima važeći zakon, uključujući sudsku praksu, nije odražavao odgovarajuću jasnoću u pogledu toga da li pre žalbe u Ustavnom sudu treba da se iscrpe samo redovna ili čak i vanredna sredstva žalbe, u okolnostima u kojima je važeći zakon u međuvremenu izmenjen da bi se dala ova jasnoća, pre odlučivanja relevantnog Ustavnog suda, kao što je slučaj *Zvolsky i Zvolška protiv Republike Češke*.
119. S druge strane, ESLJP nije utvrdio povredu načela proporcionalnosti, u onim okolnostima, u kojima je primenjiv zakon bio jasan i proceduralni rokovi primenjivani od trenutka objavljivanja relevantnih odluka. Preciznije, u slučaju *Ivanova*, ESLJP je istakao činjenicu da su stranke dužne da preduzmu sve neophodne korake da podrže svoje predmete, uključujući i dužnu pažnju za procesne obaveze definisane u važećim zakonima. Dok je, u slučaju *Claiven protiv Švajcarske*, odbio navode relevantnog podnosioca zahteva o povredi prava na pravdu kao očigledno neosnovane uprkos činjenici da je isti uložio žalbu relevantnom Saveznom sudu, zasnivajući se na pogrešnoj pravnoj pouci relevantnog Kantonalnog suda, nakon čega je Savezni sud odbio njegovu žalbu, kao neblagovremenu. Relevantni savezni zakon je, slično okolnostima konkretnog slučaja, sadržao zakonske odredbe na osnovu kojih, između ostalog, (i) nejasnoća u kontekstu pravnih sredstava i proceduralnih rokova ne bi mogla da dovede do štete za strane u postupku; i (ii) sudovi bi mogli dozvoliti vraćanje procesnog roka, ako je kao rezultat, između ostalog, netačnog obaveštenja, relevantna strana možda propustila proceduralne rokove. Uprkos ovim odredbama, ESLJP je istakao činjenicu da je poštovanje procesnih rokova definisanih zakonom legitiman cilj koji se odnosi na načelo pravne sigurnosti i pravilnog sprovođenja pravde i da redovni/lokalni sudovi nisu tumačili važeći zakon na drugi formalistički način, jer i pored činjenice da je nadležni kantonalni sud dao pogrešnu pravnu pouku u kontekstu rokova za podnošenje žalbe, (i) kada stranke zastupaju advokati, zahtevi za tačnu ocenu pravnih sredstava i procesnih rokova su veći; i (ii) relevantni advokat je možda bio svestan greške u relevantnoj pravnoj pouci pozivajući se i poštujući važeći zakon.
120. Sud ističe da se slučajevi u kojima je ESLJP utvrdio povredu prava u kontekstu pristupa pravdi iz perspektive tumačenja proceduralnih rokova definisanih u važećim zakonima, po sadržaju razlikuju od okolnosti konkretnog slučaja. Poslednje navedeni se ne odnosi na primenljivost i računanje proceduralnih rokova na način da isti, odnosno podnosilac zahteva, neće moći da podnese tužbu u rokovima definisanim ZUS-om. Štaviše, okolnosti konkretnog slučaja se suštinski razlikuju i od dve presude Suda u kojima je utvrdio povredu prava na pristup pravdi kao rezultat veoma formalističkog tumačenja rokova utvrđenih u važećim zakonima, odnosno presude u slučajevima KI55/21 i KI54/21, jer, kao što je gore objašnjeno, relevantne tužbe su

proглаšene neblagovremene nakon 15 (petnaest) godina sudskog postupka i štaviše, nakon što su relevantni sudovi sami više puta razmotrili meritum relevantnih tužbenih zahteva, ne osporavajući blagovremenost prvobitnih tužbi podnetih 2004. godine, do drugog odlučivanja u vezi sa slučajevima Vrhovnog suda 2021. godine.

121. U stvari, u okolnostima konkretnog slučaja, jasno je da su (i) osporeni akti TSK-a objavljeni 6. aprila 2022; (ii) na osnovu člana 27. ZUS-a, upravni spor je trebalo da bude pokrenut 30 (trideset) dana nakon uručivanja konačnog upravnog akta ili 60 (šezdeset) dana od dana dostavljanja upravnog akta stranci, u čiju je korist akt donet; dok je (iii) podnosilac zahteva tužbu u upravnom sporu podneo 28. jula 2022. godine. S druge strane, prema odredbama člana 28. ZUS-a i tumačenju redovnih sudova, ako tužba nije predata sudu, nego drugom neovlašćenom organu, zatim stiže u sud nakon isteka roka za podnošenje tužbe, smatraće se da je blagovremeno podnesena, ako se njeno podnošenje tom organu može prepisati "*neznanju ili očiglednoj omašci podnosioca*". U okolnostima podnosioca zahteva, (i) zahtev za ocenu ustavnosti osporenih akata TSK-a je podnet 28. aprila 2022. godine Ustavnom sudu, koji nije odbio zahtev podnosioca zbog nenadležnosti, već je odlučio da je zahtev podnosioca neprihvatljiv kao rezultat neiscrpljenja zakonom predviđenih pravnih sredstava; i (ii) jasno je da Ustavni sud nema nadležnost da uputi/dostavi zahtev za ocenu ustavnosti osporenih akata Osnovnom sudu kako bi isti „*stigao*“ relevantnom sudu nakon isteka roka za podnošenje tužbe za svrhe člana 28. ZUS-a. Štaviše, i konačno, uključujući i prema tumačenju redovnih sudova, prema odredbama člana 129. ZPP-a, parnični postupak se vraća na ono stanje na koje se nalazilo pre nepostupanja, ukoliko stranka ne ide uopšte na ročište ili izgubi rok za izvršenje neke parnične radnje u vezi sa rokom, ukoliko nadležni sud konstatuje da postoje opravdani razlozi koji se nisu mogli utvrditi a ni izbeći. U okolnostima konkretnog slučaja, prema tumačenju redovnih sudova, zahtev za vraćanje u predašnje stanje nije u vezi sa gubitkom proceduralnih rokova tokom odvijanja parničnog postupka, već sa gubitkom roka za pokretanje upravnog spora, čiji je rok koji odgovara početku jasno utvrđen u članu 27. ZUS-a. Sud, u ovom kontekstu, podseća na slučaj ESLJP-a, odnosno *Clavien protiv Švajcarske*, u kojem, u sličnim okolnostima i sličnim odredbama važećeg zakona, ESLJP nije utvrdio povredu prava na pristup pravdi prema odredbama člana 6. EKLJP-a.
122. Uzimajući u obzir gore navedena pojašnjenja, uključujući i načela koja proističu iz sudske prakse ESLJP-a i Suda, Sud ne može da utvrdi da su redovni sudovi tumačili važeći zakon na veoma formalistički ili proizvoljni način, što je rezultiralo nesrazmernim teretom za podnosioca zahteva. Naprotiv, poštujući rokove utvrđene u važećem zakonu u vezi sa pokretanjem upravnog spora, tumačenje redovnih sudova je (i) sledilo legitimni cilj načela pravne sigurnosti i pravičnog sprovođenja pravde; i (ii) proporcionalno je cilju kojem se teži. Pored toga, Sud podseća na gore razrađenu sudsku praksu ESLJP-a, kojom je takođe stavljen naglasak na obavezu strana da sa dužnom pažnjom slede proceduralne korake, sa naglaskom na slučajeve u kojima ih zastupaju advokati, a na osnovu zahteva koji proizilaze iz važećeg zakona.
123. Shodno tome, i uzimajući u obzir relevantne specifičnosti slučaja, uključujući opšta načela koja proizilaze iz člana 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a u kontekstu prava na pristup pravdi, sa naglaskom na sudsku praksu ESLJP-a u razmatranju ovog prava iz perspektive tumačenja zakona u kontekstu proceduralnih rokova i uslova, i balansirajući, (i) potrebu da se izbegne veoma formalističko tumačenje zakona što bi moglo da povredi pravičnost procesa u celini; i (ii) izbegavanje preterane fleksibilnost prilikom tumačenja zakona što bi štetilo pravnoj sigurnosti ciljanoj proceduralnim uslovima utvrđenim važećim zakonom, Sud ocenjuje da osporena presuda Vrhovnog suda nije u suprotnosti sa članom 31. Ustava u vezi sa članom 6. EKLJP-a, jer se istom, prilikom tumačenja relevantnih odredaba ZUS-a i ZPP-a, sledio legitimni cilj, odnosno

poštovanje načela pravne sigurnosti i pravilnog sprovođenja pravde, a tumačenje relevantnog zakona je proporcionalno legitimnom cilju kojem se teži, tako da ne rezultira povredom prava podnosioca zahteva na pristup pravdi.

124. Konačno, Sud zaključuje da u okolnostima konkretnog slučaja, nije došlo do povrede člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava u vezi sa članom 6.1 [Pravo na pravično suđenje) EKLJP-a.

IZ TIH RAZLOGA

Ustavni sud, u skladu sa članom 113. (1) i (7) Ustava, članovima 20. i 47. Zakona i pravilom 48 (1) (a) Poslovnika o radu, na sednici održanoj dana 28. septembra 2023. godine, jednoglasno:

ODLUČUJE

- I. DA PROGLASI zahtev prihvatljivim;
- II. DA UTVRDI da Presuda [ARJ. br. 114/2022] od 23. decembra 2022. godine Vrhovnog suda u vezi sa Rešenjem Apelacionog suda [AA. br. 650/2022] od 1. septembra 2022. godine i Rešenjem Osnovnog suda [A.br.1875/22] od 2. avgusta 2022. godine, nisu u suprotnosti sa stavom 1 člana 31. [Pravo na pravično i nepristrasno suđenje] Ustava Republike Kosovo u vezi sa stavom 1 člana 6. (Pravo na pravično suđenje) Evropske konvencije o ljudskim pravima;
- III. DA DOSTAVI Presudu stranama i da je, u skladu sa članom 20.4 Zakona, objavi u Službenom listu;
- IV. DA UTVRDI da Presuda stupa na snagu danom objavljivanja u Službenom listu, u skladu sa stavom 5 člana 20. Zakona.

Sudija izvestilac

Nexhmi Rexhepi

Predsednica Ustavnog suda

Gresa Caka-Nimani